



U P O Z O R N Ě N Í

Příručních slovníků ze všech vědních oborů, z oboru umění a dokonce i na náměty nicotné máme hromadu. V našem století na všech stranách pracovali, aby zjednodušili, zpřístupnili a usnadnili poznání tak, aby bylo každému dosažitelné. A přece až dodnes jsme se nepokusili o totéž v oboru theologie; ačkoliv tu a tam ji obecnstvu předložili ve formě velmi zkrácené; theologie se tím jasnější nestala, naopak, toto božské vědění se často ukázalo jen zamotanější, a přes tuto pomoc osob, které se jí co nejvážněji zabývaly, nejvíce o ní hovořily a jí byly nejhornlivěji zaujaty, neměly o ní jasnou a zřetelnou představu.

Abychom těmto závadám odpomohli, uveřejňujeme dílo, na něž můžete pohlížeti jako na příručku, na theologické vademecum nebo, je-li libo, jako na theologii do kapsy. Každý v ní spolehlivě najde rozluštění všech nesnází, jež by mohly vzniknouti v oboru této důležité látky. S pomocí tohoto slovníčku velcí i malí, osoby osvědčené i nejprostší, ba i ženy budou moci náležitě se rozhovět o velké řadě otázek, jež doposud byly zahaleny mraky.

Doufáme tedy, že tato práce, pouhý to pokus, bude obecnstvem přijata příznivě, a obzvláště si zaslouží

schválení Duchovenstvem, které zde najde všechna svá práva postavena na neotřesitelných základech. Vskutku, vyznačuje-li se tento slovník něčím, pak právě sřetězením a uclánkováním látky. Na první pohled se každý přesvědčí, že všechny theologické pravdy jsou spojeny, uvidí, že vycházejí z Duchovenstva jako ze společného středu, k němuž se vždycky nakonec nutně vracejí. Pociťte, že všechny části náboženství si navzájem pomáhají, a že proto pravdy, jež se vzájemně o sebe opírají, spolu dokonale souvisí. Prostě snadno poznáte, že náboženství dělají theologové a že vždycky mělo za svůj předmět theology. Vskutku nebeský systém, jehož důkladností nemůže nikdy nic na zemi otřást! Tento plodný a světlý princip bude zvláště vytyčen v předmluvě a všechna slovníková hesla jej toliko rozvedou.

..... tantum series juncturaque pollet.¹

¹...pouze uspořádání mnoho zmůže.



PŘEDMLUVA



Constitues eos principes super omnem terram

Ustanovíte je, aby vládli zemi celé

ŽALM 44., VERŠ 17.



Každá práce žádá si mzdy. Zákony spravedlnosti požadují, aby v národě občany odměňovali nebo trestali podle prospěchu, jež poskytují, nebo podle zla, jež svým spoluobčanům působí. Všeobecný zájem si žádá, aby nejužitečnější lidé těšili se největší vážnosti, aby nejužiteční byli v neúctě a nevážnosti a nebezpečné aby měli v ošklivosti a trestali je. Podle těchto samozřejmých zásad máme řídit své úsudky. Postavení, výsady, pocty a bohatství jsou odměnou, již společnost nebo její představitelé udělují osobám, které jí prokazují služby nejdůležitější nebo služby, jichž společnost nejvíce potřebuje. Kdyby se v tom klamala, kdyby hromadila projevy vděčnosti na osoby nehodné, nebezpečné nebo nejužitečné, sama sobě by škodila a její zvláštní chování by nepochybně bylo důsledkem jakéhosi falešného názoru nebo nějakého předsudku.

Tyto zásady jsou takové, že je nikdo nepopírá. Řídí se jimi všechny národy, které pro výhody, jež poskytují, asi stále uznávají výhody, které ony samy přijímají nebo alespoň očekávají. Uctívají vladaře, svěřují jim více či méně širokou moc, přisuzují jim příjmy a podpory, poněvadž se na ně dívají jako na pramen národního blahobytu a poněvadž je chtějí odškodniti za namáhavou vladařskou péči. Prokazují pocty vznešeným a velkým, protože se na ně dívají jako na obránce státu, jako na občany, kteří jsou osvícenější než druzí, a když pomáhají panovníkovi v jeho administrativních pracích, jsou schopni je vésti. Posléze tyto národy prokazují nejhlubší úctu kněžím, poněvadž se oprávněně na ně dívají jako na stav lidí vybraných samým Bohem, aby vedli ostatní na cestu spásy, jež má býti předmětem žhavé tužby národů, když jsou dosti moudré, aby pocítily, jak věčné a trvalé statky jsou přednější než časné a pomíjivé statky tohoto světa, který je jen průchodem na cestě k životu mnohem lepšímu.

Náboženství je jednou z největších hybných sil lidstva. Nepravá náboženství, díla to podvodnictví, dělí se s náboženstvím pravým, jež je dílem božím, o právo živě a hluboce působiti na ducha národů. Proniknutí úctou k nepochopitelnému božstvu, zmítání obavami a nadějemi, jedním slovem jsouce náboženští, všichni národové světa pohlíželi na kněze jako na nejužitečnější lidi, jako na ty, jejichž osvícenosti a pomoci nejvíce potřebovali. Ve všech zemích Duchovenstvo tvořilo první stav ve státě. Právem poroučelo všem ostatním, těšilo se největším počtám, bylo zasypáváno bohatstvím, mělo vrchní moc nad mocí panovníků, kteří vždy musili poklekat před služebníky neznámých mocností, uctívaných národy.

Téměř vždy a všude kněží byli pány králů. Místo aby se moc vladařská vztahovala na služebníky nebes, musila jim ustoupit; kněží se těšili vážností, moci a beztrestnosti. Svě výstřelky často ospravedlňovali vůlí bohů, kteří je poslouchali sami. Zkrátka a dobře, nebe a země musely je poslouchat, a vladaři nenalezli jiný prostředek, jak uplatňovat svou autoritu,



DISCOURS PRÉLIMINAIRE.

Constitues eos principes super omnem terram.

Vous les établirez pour commander à toute la terre.

Psaume 44. vers. 17.

TOUTE peine vaut salaire. Les loix de l'équité demandent que dans une nation les citoyens soient récompensés ou punis à proportion des avantages qu'ils procurent ou des maux qu'ils font à leurs concitoyens. L'intérêt général exige que les hommes les plus

jež jim byla svěřena, než že se sami poddali obávanější autoritě služebníků božích.

Kněží nepravých náboženství, jež jsou na světě rozšířena, mají tedy právě tak jako kněží náboženství pravého bezmeznou moc. Národy dobře přijmou vše, jen když je to zázračné nebo když to přichází od Boha; nikdy nic po svých kněžích nepřezkoumávají. Ti jsou všude zvyklí poroučeti jejich rozumu a krotiti jejich soudnost. Nebudme tedy nijak překvapeni, vidíme-li, že Duchovenstvo má všude nesmírné výsady, nevyčerpitelné bohatství, vždy uznávanou autoritu a posléze, že dokonce může páchati zlo beztrestně. Vidíme je, jak v každé zemi předpisuje ritus, obyčeje a obřady někdy podivné, nelidské i zpozdilé. Vidíme, jak těžší ze spousty výmyslů, jež podle jeho slova se pokládají za božské. Kněží obětovali lidi téměř ve všech zemích. Bylo potřebí udělati bohy strašnými, aby jejich služebníků si více vážili a lépe je odměňovali. Zavedli náboženské obyčeje užitečné jejich potěšení a lakotě i vášním a posléze se dopustili zločinů v očích národů, jež byly jimi okouzleny, takže místo aby je ztrestaly, byly jim vděčny za jejich výstřelky a představovaly si, že nebe jim bude tím více nakloněno, čím jejich kněží budou zločinnější.

U Féničanů *Moloch* se dožadoval dětských obětí. Podobně mu obětovali Karthaginci; bohyně Tauridy chtěla, aby jí pobíjeli cizince, Bůh Mexikánů žádal tisíce a tisíce lidských obětí; keltští druidové obětovali své válečné zajatce. Bůh Mohamedův chtěl, aby lidé pochopili jeho náboženství ohněm a mečem, a proto požadoval, aby se mu obětovaly celé národy. Posléze kněží živého Boha dali, jak náleží, zahynouti více lidem, aby ho usmířili, než jich kdy pobili kněží všech národů dohromady.

Vskutku, co je zneužitím a zločinem v náboženstvích nepravých, stává se spravedlivým a svatým v pravém náboženství. Bůh, jež uctíváme, je nepochybně větší a musíme se ho stejně báti, jako se pohané báli bohů nepravých; jeho

kněží mají být v nemenší vážnosti a mají se právě tak odměňovat jako jejich. Proto vidíme, že služebníci Jehovovi se neभावili hrabáním se ve vnitřnostech několika obětí lidských či zvířecích, a naráz dali pobíti celé armády a národy a zničili města na počest pravého Boha patrně proto, aby dokázali jeho převahu a aby nám vštíplili svatou úctu, již jsme zavázáni jeho služebníkům. Tak místo abychom měli za zločin ty početné oběti, jež spáchali nebo zavinili na zemi, mají nám vnuknouti vysoké ponětí o našem Bohu, místo abychom vytykali tuto svatá pronásledování, svaté jatky, nevidané muky, které se předpojatým očím jeví ukrutností a zločinem, musíme znásobiti oddanost k služebníkům jeho, kteří nás učí jeho velikosti a dělají tak velké věci, aby se mu zalíbili. Pravda, odbojné lidstvo někdy se může vzepříti proti praktikám, jež příroda a rozum neschvalují, ale my víme, že příroda je zkažena; víra sama nám stačí a ve víře naši kněží nikdy nemají nepravdu.

Tedy očima víry se musíme dívati na skutky našich kněží, a tehdy po každé přijdeme na to, že si vedou správně a že chování, jež se nám zdá zločinné a nerozumné, je často naplněno hlubokou moudrostí a obezřelou politikou a je schvalováno Bohem, který neposuzuje věci jako slabí smrtelníci. Prostě, budeme-li hodně věřit, nikdy neuvidíme v činnosti kněží nic, co by nás mohlo pohoršit.

Za tohoto předpokladu snadno ospravedlníme své kněze a biskupy z domnělých výstřelků, jež jim vyčítají lidé světštlí, povrchní a nevěřící bezbožníci. Často je viní z nesmírné ctižádosti, s rozhořčením hovoří o tom, co podnikalo Duchovenstvo proti občanské moci, jsou pobouřeni pýchou pontifiků, kteří si osobují právo poroučeti samým vladařům, sesazovat je a zbavovat je koruny. Ale je v zásadě něco spravedlivějšího? Cožpak vladaři právě tak jako jejich poddaní nejsou podrobeni církvi? Což představitelé národů nemají ustupovati představitelům božím? Je někdo na světě, kdo by to mohl upíratí opatrovníkům moci Nejvyššího?

Nic tedy není lépe odůvodněno v očích věřícího křesťana

než nároky Duchovenstva. Nic zločinnějšího, než odporovati služebníkům Páně; nic domýšlivějšího, než stavěti se jim na roveň; nic drzejšího, než osobovati si nároky na souzení jich nebo podrobování lidí zcela božích zákonům lidským. Kněží jsou pod pravomocí boží, a jelikož právě oni ji mají vykonávat, vyplývá z toho, že kněží mohou podléhati toliko kněžím.

Ze zpráv některých cestovatelů se dovídáme, že na pobřeží Guineje se musí králové podrobiti kněžskému obřadu, nutné-mu k jejich nastolení, bez něhož by lid neuznal jejich svrchovanost. Vladař se vrhne na zem, zatím co velekněz mu přeje po bříše a stoupne nohou na krk, dáváje mu přísahat, že vždycky bude poslušen Duchovenstva.

Jestliže velekněz bédného *fetiš* vykonává tak čestné, tak odůvodněné právo, jaká musí být moc nejvyššího velekněze křesťanů, jenž je vikářem Ježíše Krista na zemi, představitelem Boha všehomíra, náměstkem krále králů?

Každý člověk proniknutý velikostí svého Boha musí být proniknut velikostí jeho kněží. Popírat existenci tohoto Boha by mělo právě takovou cenu, jako odpírati pocty náležející jeho služebníkům. Kdo neposlouchá ministrů pověřených monarchou vykonávati jeho vůli, je nepochybně rebelem, který odporuje samému monarchovi. Vidíme tedy, že na světě největší je kněz, mnich, kapucín a že vladaři kněží jsou největší smrtelníci. Farář je vždycky prvním ve svém městečku a papež je bez odporu prvním člověkem světa.

Jedině nutná je spása. Jsme na tomto světě jen proto, abychom pro ni pracovali, strachujeme se a chvějeme. Máme se bát Boha a třásti se před jeho kněžím, oni jsou pány nebes, oni mají od nich klíče, oni jediní znají cestu, která tam vede, a z toho zřejmě vyplývá, že je máme poslouchati více než panovníky na této zemi, jejichž moc se vztahuje jen na těla, kdežto moc kněží sahá až za hranice tohoto života. Co pravím! Touží-li králové, jak jsou povinováni, se zachránit, musí se nechat slepě vésti vůdci a lodivody duchovními, již jediní dove-

dou se postarati o věčnou blaženost pro ty, kdo jsou jejich účelivými žáky. Proto vladaři, kteří neposlouchají kněží, jsou nepochybně nevěřící a mohou svým příkladem udusiti víru v duši svých poddaných. Je-li však nemožno bez víry se zachránit, a jak je důležité se zachránit, nutně z toho odvozujeme, že záleží na kněžstvu, aby vidělo, co jest třeba učiniti s vladaři, již jsou neposlušní nebo bez víry. Často Duchovenstvo připadne na to, že *oportet unum mori pro populo*¹; je to velmi nemilé učení pro krále, velmi škodlivé pro společnost, ale jesuité o něm ujišťují, že církvi se musí dobře dařit a že Největější otec nikdy neměl odvahu to učení zatracovati.

Je tedy viděti, že panovníci jsou svým svědomím a zájmem nuceni vždy se podrobovati Duchovenstvu; vladaři mají autoritu na tomto světě jen proto, aby prospívala církev, a stát by nemohl být šťasten, kdyby kněží nebyli spokojeni; na nich, jak známo, závisí věčné blaho, které má samy vladaře více zajímat než blaho pozemské. Tak jejich autorita má se podříditi autoritě kněží, kteří jediní vědí, co je třeba dělat, abychom dospěli k slávě boží. Panovník má tedy býti jen vykonavatelem vůle Duchovenstva, jež samo je toliko prostředníkem boží vůle. Za tohoto předpokladu plní kníže svou povinnost a lidé ho mají poslouchat jen tehdy, když je poslušen Boha, t. j. jeho kněží; jakmile ti usoudí, že pro dobro náboženství je jeho povinností mučiti, pronásledovati, zavíratí a upalovati ty poddané, kteří nepracují ke své spáse, kteří jsou mimo cestu, která ke spáse vede, nebo kteří mohou s té cesty svésti druhé.

Vskutku, pro spásu lidí je dovoleno všechno, nic není spravedlivějšího, než dát zajíti tělu, aby duše byla šťastna. Nic výhodnějšího pro křesťanskou politiku, než vyobcovat podle smrtelníky, kteří kladou překážky svatým záměrům kněží. Tak, daleci vyčítati jim blahodárné krutosti, jichž často požívají, aby uvedli duše na správnou cestu, měli bychom jim dovoliti znásobiti, je-li to možné, nebo alespoň prodloužiti přís-

¹ je třeba, aby jeden umřel za všechny.

né tresty, jež dávají nevěřícím zakoušet. To by jim nepochybně zpříjemnilo náboženství, na něž se mají dáti. Kdo by vymyslel prostředek, jak prodloužiti a zbolesněti muka kacířů, velice by prospěl jejich duším a zasloužil by se o církev a o její služebníky.

Tak místo abychom služebníkům Páně vyčítali přísnost, již uplatňují nebo dávají uplatňovat ramenem světským, t. j. úřady a katy na těch, které se chystají přivesti do lůna církve, měli bychom jako dobří křesťané zdvojití svou milosrdnou horlivost a vymysleti si nové prostředky, účinnější než dřívější, jak vykořeniti bludy a zachrániti duše.

At tedy přestanou církvi vyčítat její pronásledování, posílání do vyhnanství, vězení, zatykače, mučení a hranice. Postěžujme si naopak, že vidíme, jak všechny ty svaté a přísné tresty, užívané ve všech stoletích, neměly žádoucího účinku. Pokusme se odkrýti nějaké bezpečnější prostředky k vyplenění kacířství, a zvláště nikdy se neutíkejme k vlažnosti a zbabělé snášenlivosti, která, shoduje-li se s lidskostí, je neslučitelná s duchem církve a s horlivostí, s níž má být křesťan upalován, s náladou strašlivého Pána a s povahou jeho kněží, již, aby se domohli naší vážnosti a úcty, mají být ještě strašlivější a neúprosnější než on.

Stejně málo je odůvodněno, když bezbožníci vyčítají služebníkům Páně zajímavé a svaté boje, jež jsou nejčastější příčinou zmatků, dělení, pronásledování, náboženských válek a revolucí, k nimž zde dole dochází. Což ti slepí nevidí, že podstatou církve bojující je vždycky bojovat? Kdyby věřili, nepochybně by asi viděli, že Prozřetelnost, plná dobroty ke svým tvorům, chce je zachránit, že utrpení a neštěstí jsou pravými cestami k spáse, že štěstím a pokojem by národy otupěly v nebezpečné netečnosti k církvi a jejím služebníkům, že je v zájmu křesťanů, aby žili v bídě, nouzi a slzách, že je v zájmu náboženství, aby se kněží přeli, aby jejich sektáři se bili, aby národy na tomto světě byly nešťastné, aby pak byly šťastné na onom. Tyto všechny důležité výhledy se otvírají těm, kdo na

šťěstí živě věří; nejlépe tyto výhledy vyplní umíněné pře theologů, kteří, aby uskutečnili příznivé plány Prozřetelnosti, umožňují nám doufat, že se budou vadit a že dají svým sektářům bojovat až do skonání věků.

Místo abychom vyčítali, jak se to stává, služebníkům církve lakomství a chtivost, neměli bychom projevovat nejupřímnější vděčnost lidem, kteří se pro nás obětují, berou si na starost náš majetek, často získaný nesprávně, a zbavují nás bohatství, jež by nesmírně překáželo naší spáse? Aby se národy zachránily, Duchovenstvo je stahuje z kůže, uvrhuje je do chudoby, jen aby je posléze připoutalo k statkům trvalým, které na ně čekají na nebesích, když jsou pěkně poddajní ke kněžím a velmi štedří.

Co se týká nepřátelského poměru k vědě, který se kněžstvu přičítá za zločin, tedy to je výslovně předeepsáno Písmem svatým. Věda by laiky učinila pyšnými, t. j. drzími a málo poddajnými vůči jejich duchovním vůdcům. Křesťané mají stále zůstat dětmi, mají být celý život pod ochranou kněží, kteří vždy budou chtít jen jejich dobro. Věda o spáse je jediná vskutku potřebná věda. Abychom se jí naučili, stačí nechati se vésti. Co by se stalo z církve, kdyby lidi napadlo uvažovat?

A co říci o neocenitelných výhodách, jež pro lidi vyplývají z teologie! Svatí kněží neustále sní pro ty druhé o věčných pravdách. Sněním a lámáním si hlavy odkrývají myšlenky, bez nichž by národy žily v bludných temnotách. Sylogismy posléze navždy uhasí strašný rozum, svedou s cesty světskou logiku, uzavřou ústa rozumu, který se nikdy nemá plést do záležitostí církve. S pomocí této teologie i samy ženy se mohou dát do náboženských hádek a lid se vyzná v pravdách potřebných ke spáse.

Pokud se týká mravnosti, když kněze obviňují, že ji zvrátili, že z ní udělali praktiky a obřady, že jí sami nedbají a neučí jí lidi, nuže tito kněží naprosto nepotřebují lidskou mravnost, která by se často nesrovnávala s mravností boží a nadpřirozenou. Křesťanské ctnosti, jimž naši kněží učí, měly by tedy být

srovnávány s bědnými a opovrženíhodnými ctnostmi, majícími za cíl jen blaho společnosti? Tato společnost je tedy předurčena, aby byla šťastna zde dole? Není pro ni lépe držeti se víry, jež ji podrobuje kněžím, naděje, jež ji ponechává v bolestech a ve zlu, jehož se jí dostává, držeti se lásky, kněžím tak užitečné? Což pro záchranu nakrásně nestačí být pokorný, t. j. krásně poddaný, být zbožný, t. j. být oddán všem rozmarům církve, přizpůsobiti se všem praktikám, jež nařizuje, a posléze být pro její rozhodnutí zanícený a ničemu z toho nerozumět? Společenské ctnosti jsou užitečné, dobré jen pro pohany, pro křesťany by byly neužitečné, a dokonce škodlivé. Křesťané, aby se zachránili, potřebují toliko mravnost svých kněží a kasuistů, kteří vědí daleko lépe než filosofové, co je třeba dělat. Křesťanské ctnosti, evangelická mravnost, pobožné praktiky, obřady jsou pro církve velmi výnosné. Ctnosti lidské neboli obecné jí nedávají žádný zisk a jsou často naprosto protichůdné jejím hlediskům.

Kdo je za těchto předpokladů dosti slepý a nevděčný, aby odmítal uznati, jak jsou pro společnost výnosná tato stálá kázání, opětovaná poučení, jež nám uštědřují horliví doktoři, jejichž namáhavým úkolem je neustále nám opakovati tytéž evangelické pravdy, které lidé s tou troškou víry nemožou pochopit? Asi tak osmnáct století se káže národům, i musíme věřiti, že se tak bude dít ještě dlouho. Říká-li se nám, že přes neuvěřitelné usilování našich kněží a našich mnichů nikde není viděti zlepšení, že to je citelný účinek Prozřetelnosti, která stále bdí nad kněžím a dobře cítí, že kdyby se lidé napravili, kdyby měli rozumnější zákony, počestnější vychování, pochopitelnější mravnost a rozvážnější politiku, kněží by nebyli k ničemu. Prozřetelnost má zajisté na zřeteli, aby lidé byli vždycky zlí, aby jejich duchovní vůdcové měli potěšení jim kázat a být věčně placeni za své věčné poučování.

O světskou politiku a laickou morálku se díky našemu svatému náboženství naprosto nedbá; první se rozumí dorozumění s kněžím, druhou přesné přizpůsobení se nařizovaným

zběhlostem, a to bezpochyby stačí, aby náboženství rozkvétalo a církev prospívala. Dnes veškerá politika záleží v zájmovém spojení s církví a všechna mravnost v poslouchání církve.

Kdyby jednoho dne lidí napadlo vážně se zamyslet nad politikou nebo lidskou mravností, krásně by se obešli bez náboženství a jeho služebníků. Ale co by se stalo s národy bez kněží a bez náboženství? Zaručeně by byly zatraceny; nebyly by u nich ani oběti ani kláštery, ani tresty ani pokání, ani zpovědi ani svátosti, ani žádné ty důležité dovednosti, ani ty zajímavé obřady, jichž dobré účinky tolik století zakoušíme nebo jež způsobují, že lidská společnost se tak podrobuje Duchovenstvu. Kdyby se lidé dali přesvědčit, že je třeba být mírný, lidský, shovívavý a spravedlivý, neviděli bychom nersváry, nesnášenlivost, náboženskou nenávisť, pronásledování, povykování — všechno věci tak důležité k udržení církevní moci. Kdyby vladaři pocítili, že je užitečné, aby jejich poddaní žili v jednotě, že zdravý rozum a spravedlnost požadují, aby se trpělo, aby si každý myslil, jak chce, pokud jedná jako poctivý a dobrý občan; kdyby panovníci namísto katechismu dali vyučovat srozumitelné mravnosti, nač by bylo potřeba theologických rozepří, koncilů, kánonů, formulářů, vyznání víry, bull atd., jež jsou přece tak nutné pro blaho náboženství a tak vhodné k vyvolání svatých nepokojů ve státech? Kdyby posléze rozumné bytosti připadly kdy na to, poradit se s rozumem, jež Duchovenstvo tak moudře proskribovalo, co by se stalo s vírou, bez níž, jak víme, nemůžeme být spaseni?

To vše nám očividně dokazuje, že církev naprosto nijak nepotřebuje tuto lidskou a rozumnou morálku, již drze uvádíme jako protivu boží morálky evangelia a jež by mohla způsobit zároveň zánik náboženství i Duchovenstva, bez nichž se neobejdeme. Kdyby se vladaři poradili s rozumem a spravedlností, s nepatrnými zájmy pozemské politiky, pečovali by o vzdělávání národů, dělali by moudré zákony, učinili by ze svých poddaných lidí rozumné a byli by jimi zbožňováni. Tak,

jak se věci mají, vladaři, nepřátelé modloslužebnictví, nemusí se tolik namáhat. Stačí jim, aby byli pobožní a poslouchali kněze, kteří jediní mají být velebeni, a všechno na světě půjde nejlépe. Časná autorita je v nebezpečí, když církev je nespojena, a pak, jak známo, ona autorita nemůže být zákonná.

Pokud se týká náboženských mravů poddaných, jediných církvi potřebných, kněží se o ně budou neustále starat, budou jim dávat rozhřešení, sloužit mše, podávat svátosti, a když budou pracovat k smrti, snadno jim odpustí všechny zločiny jejich života, jen když budou k církvi hezky štedří. Co si člověk může přát víc, než přijít do nebe? Kněží mají od něho klíče, a tak morálka kněží stačí, každá jiná morálka je neúčinná a nebezpečná; anulovala by rozhřešení, odpustky, pokání, hryzení svědomí, odkazy církvi — prostě vše, co přispívá k moci kněžstva a k slávě boží.

Řeknete nám možná, že kněží ukazují často hodně pohrdání těmi ctnostmi, které ostatním kážou, že někdy vidíme, jak pontifikové, kněží a mniši žijí pohoršlivým životem a otevřeně se oddávají neřestem, jež křesťanská mravnost odsuzuje; prostě chovají se opačně, než učí. Odpovídám za prvé, že laikům nepřísluší, aby posuzovali své kněze, kteří jsou za své činy odpovědní toliko sobě samým. Odpovídám za druhé, že láska k bližnímu si žádá, abychom si nikdy nevšimli, když kněz se dopouští špatnosti. Odpovídám za třetí, že kněz, dopouštěje se činu, který se nám zdá zločinný, může často činit dobro a my bychom to poznali, kdybychom více věřili. Když na příklad mnich nechá své sandály přede dveřmi paní (jak se to stává ve Španělsku), její manžel musí předpokládat, že pracuje k ženině spáse, a když je překvapí *in flagranti*, má děkovat Bohu, že ho chce takto vyzkoušet nebo zarmoutit prostřednictvím jednoho ze svých služebníků, který tedy mu tím prokázal velkou službu. Ostatně kdyby kněží, a to je nemožné, pochybili svými mravy, je třeba vždycky si vzpomenouti, že máme dělat to, co říkají, a nikoliv to, co dělají. Je třeba být shovívaví k lidem, kteří jsou z masa a kostí jako ostatní.

Bůh jim dovoluje někdy klesnouti, aby naučil laiky nedůvěřovati vlastním silám, když sami kněží podléhají pádu.¹

Prostě pouto víry má nám vždycky zabrániti, abychom zpozorovali nezřízenosti kněží. Plášť lásky k bližnímu je má skrývatí. Žádný křesťan opatřený těmi dvěma důležitými věcmi nenajde nic urážlivého nebo něco, co by se nedalo ospravedlniti v chování služebníků církve. Z toho, kdo nemá dobré mínění o kněžích Páně, brzy bude bezbožník; nevážiti si Duchovenstva znamená nevážiti si církve, pohrdati církví toť pohrdati Bohem, jenž je jejím původcem. Uzavírám tedy, že nevážiti si kněží znamená býti nevěřící, atheista nebo, a to je ještě horší, být filosof.

Je zřejmé, že člověk, který takto smýšlí o kněžích, nemůže míti ani víru ani zákon, nemůže být ctnostný, nemůže být dobrým občanem, dobrým otcem, dobrým manželem, dobrým přítelem, dobrým vojákem, dobrým úředníkem, dobrým lékařem atd., zkrátka a dobře je dobrý jen na upálení, aby se druhým zabránilo napodobit jeho způsob myšlení.

Tyto stručné úvahy musí nám stačiti, abychom pocítili, jak nesmírné závazky máme k Duchovenstvu; shrnuji je několik slovy. Tak spravedlivé ctižádosti kněží vděčíme za stálé boje mezi církví a státem, jež pro dobro našich duší po tolik století pustošily státy, sváděly s cesty lidskou politiku a vlády oslabily a učinily vratkými. Právě spojenectví mezi Duchovenstvem a státem vděčí národy v mnoha zemích za despotismus, pronásledování a svatou tyranii, které zpusťily pro

¹ Vždy a všude kněží *právem božím a právem přirozeným* mohou být nestoudní. Křesťanští kněží to velmi otevřeně provozují ve Španělsku, v Portugalsku, Itálii a všude, kde církev je náležitě respektována, t. j. kde lidé hodně věří. To právo jim bezpochyby více přísluší než kněžím modlářským, kteří se mu často těšili. Ženy babylonské musely přijít jednou za život prostituovat se do chrámu Asyrské Venuše. Velekněz kalkutský měl své právo první noci s ženou vladařovou. Aby posvětili manželství, naši kněží by měli mít právo první noci laiků nebo alespoň farářů by měli mít desátek z dcer svých osadníků.

větší slávu boží nejrozkvetlejší země. Svatým bojům kněží mezi sebou vděčíme za kacířství a pronásledování kacířů; kacířství vděčíme za svatou inkvisici, za hranice a mučení, právě tak jako za vyhnanství, vězení, předpisy, bully atd., jež, jak známo, dokonale léčí hříchy a zabráňují jejich šíření. Horlivosti kněžstva vděčíme za revoluce, náboženské války, královraždy a ostatní povznášející podívané, které náboženství po osmáct století obstarává pro své drahé děti. Svaté chtivosti Duchovenstva národy vděčí za šťastnou chudobu, za blahodárnou malomyslnost, jež tlumí dovednost všude tam, kde kněží jsou mocní. Jejich chvályhodnému nepřátelství k vědě vděčíme za trochu pokroku duší ve znalostech světských a za nesmírný jejich pokrok v theologii. Jejich naprosto božské morálce vděčíme za šťastnou svou neznalost morálky lidské, na kterou by bylo vhodné zapomenout; jejich kasuistům vděčíme za onu podivuhodnou a vypočítavou morálku, která z nás za málo peněz dělá přátele boží, poslěze jejich neřestem samým a jejich svatým trampotám vděčíme za zkoušky, jež nás povedou k spáse.

Připojte k tomu žhavé modlitby, milosrdné předpisy, podivuhodnou výchovu, jejíž plody po tolik století národy viditelně sklízějí, a uznáte, bratři moji, že nevíte, co byste více udělali pro lidi, kteří se obětují pro naše blaho na tomto světě a jimž, podle vši pravděpodobnosti, jednou budeme zavázáni za věčnou blaženost výměnou za blaho, jímž nás zahrnují zde dole.

Tak at každý dobrý křesťan je proniknut hlubokou úctou ke kněžím Páně, at pocítuje nesmírné závazky, jež má vůči nim, at vladaři je posadí na trůn po svém boku anebo at jim postoupí místo, jež nemůže býti důstojněji obsazeno, at stejně poroučejí vladařům jako jejich poddaným, at při neomezené moci všechna jejich vůle je přijímána bez reptání učelivými národy; nikdy nemohou zneužiti té své vůle, jež vždy nutně povede k blahu církve, která jest jedno a totéž jako Duchovenstvo.

Vskutku, neklamme se, draží bratři, církev, náboženství, Bůh sám jsou slova označující toliko Duchovenstvo, pozorované pod různým úhlem. Církev je souhrnné jméno pro označení sboru našich duchovních vůdců. Náboženství je systémem názorů a jednání, vymyšleným těmito vůdci, aby nás vedli bezpečněji. S pomocí theologie Bůh se sám ztotožnil s vašimi kněžími, sídlí jen v jejich mozku, mluví jen jejich ústy, neustále je inspiruje a nikdy nevyvrací.

Z toho vidíte, že vaši kněží jsou tím, co znáte nejsvětějšího na světě. Ti kněží tvoří církev, církev rozhoduje o bohoslužbě a náboženství; náboženství je dílem, kde Bůh nebo duch boží určitě sídlí. Podle tak názorných pravd, jež nejdůležitější nevíra nemůže zamítnout, vidíte, že práva kněží jsou vskutku právy božími, ježto jsou jen právy samého Boha. Zájmy kněží jsou zájmy Boha samého. Práva, zájmy, věc i kněží jsou neoddelitelné od práv, zájmů a věcí pánaboha, jenž sídlí v nich tak, jako duše sídlí v těle, a rmoutí se nad vším, co na toto tělo působí. Prostě Bůh, náboženství a církev jsou totéž co kněží. Z této trojice vyplývá jediná bytost, již nazýváme Duchovenstvem.

Když jsme takto zpevnili či zjednodušili vaše myšlenky, nejdraží bratři, celá soustava náboženství se objeví vašim očím bez mraků. Pochopíte, že uctívání boží je poctou, již Duchovenstvo pokládá za nutné uložiti národům, pocítíte, že vaše dogmata jsou názory téhož Duchovenstva, uvidíte, že theologie je souvislý řetěz týchž názorů, pochopíte, že kněžské hádky o dogmatech vycházejí z malého nesouladu, který vládne někdy mezi Bohem, jenž je duší církve, a kněžími, již jsou jejím tělem. Poznáte, že Bůh, náboženství a církev musí někdy měniti přesvědčení, když Duchovenstvo je nuceno je změnit. Pochopíte, že poslouchat Boha, náboženství, církev znamená poslouchat Duchovenstvo, a proto vzepříti se proti církvi značí vzpouru proti nebi; láti mu, toť rouhati se, nevážiti si ho je být bezbožníkem. Útočit na Duchovenstvo znamená mít co dělat se samým Bohem, dotknout se toho, co mu náleží,

to je dopustit se svatokrádeže. Posléze pocítíte, že nevěřit Duchovenstvu znamená být atheistou, to jest nevěřit v Boha samého.

Vladaři! Velcí tohoto světa! Národy! Chvějice se padněte do prachu u nohou svých božích kněží, zlíbejte stopy jejich kročejů, dejte se proniknout svatou hrůzou. Laici, at jste kdo jste, plazte se jak hmyz před služebníky Nejvyššího, nezvedněte nikdy odvážné čelo před pány svého osudu! Nezamiřte zvědavým okem do hrozné svatyně ani na důležitá tajemství svých svatých vůdců. Všechno, co říkají, je pravda, všechno, co přikazují, je užitečné a moudré, vše, co požadují, je správné, vše, čemu vyučují, jsou úsudky nebes, a bylo by strašným zločinem to přezkoumávat. Vladaři! Dejte příklad poslušnosti, strachu a nejoddanější úcty. Poddaní! Když vaši kněží to žádají, donuťte své vladaře, aby se sklonili pod jeho. Vladaři země, vaše moc závisí na vašem podrobení se služebníkům božím. Vytaste meč za ně, zkoušejte za ně, ochudte své národy, aby ožily v slávě, lesku a hojnosti. Národové! Sami si stáhněte kůži, abyste svým pomíjivým bohatstvím zavalili lidi boží, jimž jediným země náleží. Neučiníte-li tak, bojte se msty rozhněvaných služebníků Boha pomsty, pomyslete, že za jeho dobrodiní vděčíte toliko modlitbám jeho oblíbenců, před nimiž nikdy se nemůžete dosti ponížiti. Posléze vždycky si vzpomeňte, že jen na jejich doporučení a díky důvěře v ně budete moci vejíti v pobyt slávy a zasloužiti si věčnou blaženost, jež jediná je hodna, aby zaujala vaše myšlenky. Dosáhnete jí jen, budete-li zde dole nešťastni a učiníte-li své kněze šťastnými, poddávajíc se bez přezkoumávání vši jejich vůli; to je cesta ke štěstí, jež vám přeji ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.



ABBÉ. To je duchovní otec, mající časné důchody z opatství pod podmínkou, že si říká v breviáři, trápí mnichy a soudí se s nimi. Všichni abbé tohoto světa nemají opatství, ačkoliv na ně mají náležitou chuť; mnozí se těší toliko právu choditi v černém, nosit kolárek a roznášet novinky.

ABRAHAM. Otec věřících. Lhal, nosil parohy, dal se obřezat a prokázal tolik víry, že kdyby se byl jeden anděl do toho nevrátil, byl by prořízl krční tepnu svému synovi, kterého mu dobrotivý Bůh jen tak žertem doporučil obětovati. Proto Bůh učinil věčnou úmluvu s ním a jeho potomstvem. Ale Syn boží potom tuto smlouvu zrušil z dobrých důvodů, jež jeho tatínek naprosto nepředvídal.

ADAM. To je první člověk. Bůh ho udělal velkým hlupákem, který, aby se zalíbil své ženě, dopustil se té hlouposti, že se zakouzl do jablka, jež jeho potomci ještě nemohli strávit.

ADVENT. Čas půstu, zkoušek od Boha i smutku, kdy dobří křesťané se kormoutí nad blízkým příchodem svého osvoboditele.

AGNUS DEI. Voskové kousky, požehnané samým papežem, které tudíž mají z první ruky zázračnou moc zaháněti kouzla, čary a bouře. Proto blesk nikdy neudeří do krajů, jež jsou opatřeny tímto posvátným zbožím.

ALMUŽNA. To je každé rozdělování vlastního majetku nebo majetku těch druhých, vykonávané s úmyslem neustále udržovati ve svaté lenosti kněze, mnichy a povaleče neboli všechny ty, kdo shledávají, že je pohodlnější modlit se než pracovat.

ANDĚLÉ. Poslíčci nebeské kanceláře, které Bůh spěšně posílá ke svým oblíbencům. Nebýt andělů, Bůh by musel ty posílky obstarávat sám. Každý křesťan je šťasten, že má anděla strážného, jenž by mu zabránil dělati hlouposti, kdyby to nepřekáželo svobodné vůli. Archandělé jsou k andělům v tom poměru jako arcibiskupové k biskupům; Bůh jich užívá k důležitým posláním.

ANNATAE. Katoličtí vládci velmi moudře dovolují cizímu knězi odírati kněze svých států; jinak by tito nemohli spravedlivě uplatňovati božské právo odírati své spoluobčany.

ANTHROPOLOGIE. Vyjadřovací způsob svatých spisovatelů; v zásadě připisuje ruce, oči, vášně, proradnosti a čtveráctví čistému duchu, který řídí svět ve své dobrotě. Bůh učinil lidi k obrazu svému a kněží udělali Boha k obrazu kněží, a proto se nám zdá tak roztomilý.

ANTILOGIE. Theologický termín na označení rozporů, jež se někdy vyskytují ve Slově božím. Tyto protiklady jsou vždycky jen zdánlivé a bijí toliko do očí slepců; kdo jsou osvíceni vírou, okamžitě vidí, že Bůh si nemůže odporovati, ledaže by ho jeho služebníci přiměli změnití názor.

APOKALYPSA. Velmi úctyhodná a velmi zajímavá kniha Písma svatého, již komentoval Newton. Obsahuje svaté povídky vymyšlené sv. Janem a mnohem méně veselé než Lafountainovy, ale daleko způsobilejší pobláznit mozek velkých dětí, které je čtou. Tři století se dívala řecká církev, jejímž apoštolem byl sv. Jan, na Apokalypsu jako na knihu apokryfní, ale římští otcové, kteří s ní byli více obeznámeni, pokládali ji za svatou, a to se ukázalo rozhodující pro její kanoničnost.

APOŠTOLOVÉ. To je dvanáct darebáků, velmi nevědomých a žebavých jako kostelní krysy. Na zemi se z nich skládal dvůr Syna božího a je pověřil Syn boží péčí o poučení celého světa. Jejich nástupci měli od oné doby dosti skvělou životní dráhu za pomoci theologie, již se jejich předchůdci, apoštolové, vůbec neučili. Ostatně Duchovenstvo právě tak jako šlechta je stvořeno, aby dosahovalo většího a většího lesku tou měrou, jak se vzdaluje od svých prvopočátků nebo čím méně se podobá svým předchůdcům.

APPELANTI. To jsou ve Francii jansenisté, kteří se moudře odvolali z bully *Unigenitus* k budoucímu obecnému koncilu, který pravoplatně rozhodne ve věci hádek o milosti; podle posledních zpráv je jisto, že tento koncil bude docela jistě zasedati v předvečer posledního soudu.

ARCIBISKUP. Titul neznámý v prvních stoletích církve, ale od té doby vymyšlený pokornými pastýři; ti, když se vyšplhali po zádech laiků, hleděli se vyvýšit jedni nad druhé, aby lépe viděli, co se děje v ovčinci Ježíše Krista.

ARCHA SVATÁ. To je pokladna Duchovenstva. Bůh nemá pochopení pro žerty o manželčině kasičce; ta obsahuje, jak známo, statky a šperky obecné. Vladaři, kteří jsou dost často s penězi u dna svých pokladnic, nebýt víry, jež je zadržuje, byli by někdy ve velkém pokušení hrábnouti do té svaté po-

kladny. Nicméně, jak jsou obratní, mohli by se o to bez nebezpečí pokusit; Bůh, který si někdy zdřimne, by je beze slova nechal pokladnici odnést.

ARON. Hebrejský velekněz, důstojný bratr Mojžíšův a dokonale vzor našich novodobých kněží. Prikázal klaněti se a sám se klaněl zlatému teleti, a v tom ho jeho nástupci v Duchovenstvu dosti dobře napodobují. Za hloupost svého kněze byl potrestán izraelský národ, ale on sám, těše se kněžské beztrestnosti, potrestán nebyl. Protože Aronovi se nedostávalo víry, byl vyloučen ze zaslíbené země, a právě naši kněží, aby ho napodobili, ne vždycky věří v krásné věci, jež nám říkají. Přes tyto maličkosti Bůh, který ví, jakou cenu má velekněz, tak silně se o něho zajímal, že určil i počet rolniček, které má mít na kabátě. Z toho vycitujeme, že nic, co se týče kněží, není Bohu lhotejné.

ASYL (PRÁVO ASYLU). V mnoha opravdu křesťanských státech mají kostely a kláštery právo poskytovat bezpečný útulek zlodějům, taškářům a vražedníkům, aby je zachránily před krutostí zákona; pro společnost velmi prospěšný obyčej, pro nějž musí býti služebníci církve velice milí všem ničemům.

ATHEISTÉ. Název, jež theologové dávají dost štědře každému, kdo nesmýšlí o Bohu tak jako oni, nebo nevěří, že Bůh je takový, jak ho oni upravili v dutině svých neomylných mozků. Všeobecně *atheista* je každý člověk, který nevěří v Boha kněží. *Viz Bůh.*

AUGUŘI. Naši novodobí auguři se tuze nasmějí, kdykoliv se potkají nebo když s číší v ruce uvažují o hlouposti těch, kdo nepatří ke sboru augurů.

AUTORITA DUCHOVNÍ. To je moc služebníků Páně přesvědčovat o dobrotivosti jejich rozhodnutí, o skutečnosti jejich práv,

o moudrosti jejich názorů pomocí věznic, vojáků, upalování a zatykačů.

○
AVE MARIA. Uhlazené a povedené pozdravení, jež anděl Gabriel vyřídil od Boha otce panně Marii, když ji šel *zastíniti*. Této panně od její smrti neboli nanebevzetí po každé velice lichotí, když se jí připomíná tato bodrá příhoda, která je jí náramně ke cti.



BABYLONSKÁ VĚŽ. Podobenství nebo alegorie, jímž bible patrně chtěla prorocky označiti bohosloví a dáti na srozuměnou, že všichni ti, kdo by se chtěli povznést až k Bohu a uvažovati o jeho podstatě, by si nerozuměli právě tak, jako si nerozumí Hotentot s Francouzem, Dolní Bretonec se Švýcarem, kněz a jeho pán, molinista a jansenista.

○
BAJKY. Příběhy dodávané všemi náboženstvími světa jsou bajky nebo nudná povídání. Jen povídání biblické je pravdivé; každý, kdo není zvědav, jaké to je být uvržen do věčného ohně, má je pokládati za příběhy skutečné.

○
BALAAM. Nepravý prorok, jehož oslice prý dovedla mluvit. Lidé svobodomyšní to považují za pravdě nepodobné a nudné vyprávění, a přece tento zázrak se stále opakuje v církvi, kde obyčejně vidíme, jak mluví oslové a oslice a jak dokonce i uvažují o theologii.

○
BASTARDI. To jsou ničemníci, jejichž rodiče nezaplatili církvi, aby získali právo vyspat se spolu. V důsledku moudrého práva zavedeného dědičným hříchem mají být bastardi potrestáni za hřích svých otců. Jsou zbaveni práva dětí oněch lidí, kteří si zaplatili, aby se spolu vyspali.

BENEFICIA. Příjmy, přidělené církevní službě a ve jménu božím vybírané údem Duchovenstva, který, jakmile je jimi obdařen, má je *právem božím*, a proto za ně není nikomu zavázán. Knězi je dovoleno mít jedině beneficium; to je církevní předpis, který, jak víme, je nejvěrněji zachováván.

BERÁNEK BOŽÍ. To je Ježíš Kristus. Písmo svaté nám říká, abychom se báli *hněvu beránkova*; beránek je podle Apokalypsy horší než vlk a durdivější než krocan. *Viz Peklo.*

BERLA. Tot *lituus*, augurská hůl Římanů, již za církevních obřadů nosí biskupové čili oberlení abbé. Má křesťanům hlásat, že jsou opravdové ovce, které nemají nic lepšího na práci, než se nechat důkladně ostříhat svými svatými pastýři.

BEZBOŽNÍCI. Jsou to lidé, kteří nejsou zbožní nebo kterým chybí víra, a jsou tak drzí, že se smějí věcem, které se pobožnístkáři a kněží dohodli považovati za vážné a svaté. Bezbožnická je ta žena, jež není nějaká povídavá *nicka* jako její kmotra pobožnístkářka nebo sousedka jansenistka nebo tetka stýdlivka.

BEZTRESTNOST. Privilej, velmi obezřele udělovaná panovníky nebo spíše samým Bohem jeho lokajům; na základě beztrestnosti mohou být zde dole velmi drzí a nemusí jako druzí přispívat k potřebám společnosti. Bůh nikdy nemá horší náladu, než když se mu kdo dotkne nedotknutelnosti jeho lidí; obyčejně se za to pomstí buď naplno, nebo za rohem.

BIBLE. Nejsvětější kniha, vnuknutá duchem božím a obsahující vše, co křesťan má vědět a činit. Je záhodno, aby ji laici nikdy nečtli, Slovo boží by jim určitě škodilo, je mnohem lepší, když kněží čtou bibli za ně; jedině oni mají žaludek dost silný, aby ji dobře strávili, laici se musí spokojiti zplodinami kněžského trávení.

BIČOVÁNÍ. Svatý blahodárný výprask, jež si uštedřují nejdokonalejší křesťané, aby umrtvili tělo, rozveselili ducha a přivedli do dobré nálady milosrdného otce, který se směje do svých božských vousů po každé, když se mu ukáže krásně a důkladně spráskaný zadek nebo záda.

BIŘMOVÁNÍ. Svátost nebo svatý obřad, který záleží v potírání čela a udílení políčku na tvář uličníka, což ho činí navždycky neotřesitelným ve víře.

BISKUP. Znamená dozorce, to jest kněze, který bez pomoci ženiny jako nějaký hmyz má schopnost se plemnit a rozmnožovati svůj druh. *Viz Svěcení.* Biskupství je tak obtížné břímě, že jen proti své vůli se jím abbé ode dvora obtíží; napřed se musí třikrát přemoci jeho upřímný odpor k biskupství, které si přeje už deset let.

BLAHOŘEČENÍ. Slavnostní akt, jímž římský pontifikus, mající bezpečné zprávy z onoho světa, vyhláší vesmíru, že mnich, kterého vůbec neznal, těší se věčné blaženosti, a že mu proto může být blahopřáno.

BLIŽNÍ. Křesťan má milovat bližního svého jako sebe samého; nuže, dobrý křesťan má svého bližního dopalovat, aby se na společný účet dostali do ráje.

BLOUZNĚNÍ. Dobří křesťané se honosí *blouzněním kříže*. Nic není církvi a Duchovenstvu protivnější než rozmyslná a rozumná hlava; nikdy není uzpůsobena k víře ani dost schopna zanícení a horlivosti. Musulmani mají v úctě bláznů, a mezi křesťany největšími světci jsou zřejmě ti, kdo měli mozek v největším nepořádku.

BOHATSTVÍ. Je nepřekonatelnou překážkou na cestě ke spáse. Boháč vůbec má příliš velké břicho, než aby se mohl dát úzkou

cestou, vedoucí do nebe; dělá-li si na ně nároky, musí se postiti nebo se dát odtučniti kněžími, kteří ho natolik ztenčí, aby proklouzl vikýřem spásy.

BOHOSLUŽBA. Řada obřadů nebo pohybů tělem a rty, jež jsou naprosto nutné, abychom se zalíbili Pánu všehomíra. Pán nikoho nepotřebuje, ale špatně by si vykládal, kdyby se nedodržovala etiketa vymyšlená lidmi a vynechávaly se poklony, jež lahodí jeho ješitnosti neboli ješitnosti kněží. Skutečnou bohoslužbou je vždy ta bohoslužba, jejíž ceremoniel řídí ti, kdo mají právo dát nás usmažit, kdybychom odmítli se mu přizpůsobit.

BOHOVRAŽDA. Zločin spáchaný židy, kteří dali zemřít Bohu, jež nedovedli svým duchem uhádnouti v židovi s rezavými vlasy, který je napálil, aby je potom potrestal, že byli napálení.

BOJE THEOLOGICKÉ. Důležité rozmišky, jež pro největší slávu boží a pro potěšení jeho ženy někdy propukají mezi neomylnými orgány boží vůle. Ježto neomylní jsou na této i na oné straně, nemohou se vždy shodnouti o faktech. Ty boje jsou církvi velmi užitečné; hádáme-li se o formu, nehádáme se nikterak o podstatu.

Je velmi důležité, aby se vladaři míchali do theologických sporů. To těm sporům dodává velkou váhu a zvláště to zabraňuje, aby se s nimi rychle skoncovalo.

BOJUJÍCÍ. Přívlastek, příslušející církvi; pokud je církev na zemi, je v křížku s rozumem, její služebníci jsou bojovníci nemající nic lepšího na práci, než šermovat jedni proti druhým, aby vytáhli peníze z těch, kdo se baví jejich bojem, nebo vojensky zakročit proti těm, kdo odmítají platit.

BRATR. Všichni křesťané jsou bratři, to jest bojují o dědictví po svém panu Otci, jehož Testament se stal velice nejasný

působením bratří theologů. Rara est concordia fratrum. (Vzácná je shoda bratří.)

BRATRSKÉ POKÁRÁNÍ. V křesťanském náboženství se má každý vměšovat do svědomí svého souseda a živě se zajímati o jeho spásu; je potřebí dostat ho z jeho hříchů a obzvláště pokoušet se, aby zanechal svých bludů. Když není učelivý, je třeba varovati se ho a nenáviděti ho nebo ho mučiti a zabítí, jestliže jsme silnější.

BREVIÁŘ. Sbíрка modliteb v krásné latině, jež kněží, mající prebendy, musí každodenně přednáseti, aby si vydělali svoje peníze pod hrozbou, že budou neužiteční pro společnost.

BŘÍMĚ. Břímě Páně je lehké. Kněží nám je dávají nésti za sebe, a tak jím nemohou být unaveni. Nebo spíše kněží jsou podle Jeremiáše břemenem Páně.

BUDOUCNOST. To je kraj, známý duchovním zeměpisčům, kde v den splatnosti Bůh vyplatí nepochybně všechny směnky, jež mu obchodní jednatelé nebo směnárníci předloží; dosud jsme se nedověděli, že by byl dal protestovat směnky svých obchodníků; jsou, jak víme, splatné při předložení.

BŮH. Synonymum kněží nebo, je-li libo, *factotum* theologů. První činitel Duchovenstva, vyslanec, dodavatel, intendant boží armády. Slovo boží to je slovo kněží; sláva boží je domýšlivost kněží; vůle boží toť vůle kněží. Uraziti Boha to je uraziti Duchovenstvo. Věřit v Boha jest věřiti tomu, co o něm říkají kněží. Když řekneme, že Bůh se hněvá, znamená to, že kněží jsou mrzutí. Nahradíme-li slovem *kněží* slovo *Bůh*, z theologie se stane nejjednodušší věda. Z toho musíme vyvoditi, že skuteční ateisté neexistují; ledaže by někdo byl tak pitomý a mohl popírat existenci Duchovenstva, jež se dává náramně pocítovat. Třeba je ještě jiný Bůh, ale kněží se o to nestarají,

musíme se držeti toho jejich, nechceme-li se dát usmažit.
Viz Deismus.

◦
BULLY. Kusy pergamentu, opatřené olověnou pečetí, jež služebníci služebníků božích expeduje, když jde buď o vytahování peněz, anebo když se má vyvolat nějaký svatý nepokoj v zemi, která potřebuje trochu cviku. Bez bully *Unigenitus* by Francie žila v nejstrašnější otupělosti.

◦
BUŘIČI. Právem božím je dovoleno toliko služebníkům Páně, aby byli buřiči. Panovník je tyranem, jakmile jim v tom chce zabraňovat nebo jakmile je tak drzý a chce je potlačit, potrestat a co ještě horšího, přivést je k rozumu, který vůbec nebyl vytvořen pro Duchovenstvo; to má své důvody, aby nám hlásalo, že je třeba zhrdati rozumem.



◦
CELIBÁT. Moudrá úprava, provedená církví a týkající se příkázání, abychom se množili, jež sám Bůh vtělil do bible. Dobrý křesťan by se vůbec neměl ženit; pokud se týče kněží, ti ženy nepotřebují, lidé světské jich pro ně mají dost a dost. Ženatý kněz by riskoval, že se spojí svým dílem se spoluobčany, což nikterak nehoví svatým a hlubokým zájmům apoštolské církve římsko-katolické.

◦
CENSURA. Potupná ocenění, uštěďřovaná theology osobám nebo knihám, nemajícím to štěstí, aby se jim zalíbily nebo aby se shodovaly s jejich neomylným myšlením. Naprosto se nedomýšlíme, že by náš slovníček byl pro censuru choulostivý.

◦
CIBORIUM (SVATÉ). Posvátná nádoba, do níž na ochranu před krysami katoličtí kněží uzavírají pro případnou potřebu skladě pámbíčků, které dávají pojistit křesťanům, když byli opravdu hodní.

◦
CÍRKEV. To je, jako kdybyste řekli Duchovenstvo; nuže toto Duchovenstvo je paní Ježíše Krista. Ta nosí kalhoty a její manžel je dobrák, který se do ničeho nemíchá a nikdy jí neodporuje, aby měl doma pokoj. A opravdu není právě tuze

snositelná, někdy zachází tak tvrdě se svými dovádějícími dětmi, že jejich tatíček by to nikdy neschválil, kdyby se opovážoval plést se do vedení domácnosti.

○
CÍRKEV ŘÍMSKÁ. To je církev, kde lid už nezná latinu, a přece i nadále zpívá latinsky; je to velmi rozumný zvyk, pokud Duchovenstvu vyhovuje, že křesťané, podobní papouškům, nerozumějí nikdy tomu, co říkají, a nepohoršují se krásnými věcmi, o nichž jim dávají zpívat z rozdělovaných jim žaltářů.

○
CÍRKEVNÍ STATKY. To jsou statky, patřící církvi, a tudíž Bohu, jenž je jejím manželem; provdala se za něho jen s podmínkou, že budou mít majetek společný. Jinak by naprosto nesvolila vzít si starého vousáče, po němž nemůže očekávat vdovský důchod.

○
CTNOSTI MRAVNÍ. Jsou užitečné jen společnosti, ale církvi nic nevynešují. Jsou to nepravé ctnosti, může však v nich být něco dobrého, když jsou spojeny s ctnostmi evangelickými neboli s těmi, jimž se říká theologické.

○
CTNOSTI THEOLOGICKÉ. Totiž potřebné theologům čili mající za cíl užitek Duchovenstva. Jsou to *víra*, *naděje* a *láska*. Nejsou-li tyto ctnosti nijak příliš užitečné společnosti, jsou při nejmenším výhodné pro Duchovenstvo: *víra* mu dává do rukou národy, jež *naděje* rozptyluje a jichž *láska* je zahrnuje hojností a dává Duchovenstvu žítí ve společnosti u plných hrců.

○
CUDNOST. Ctnost, nábožně studovaná kněžími, mnichy a mniškami italskými, portugalskými a španělskými, v nichž její slib navždycky utiňuje velké chuti, kterým podléhají laici.



ČAS. Čas, tak drahocenný laikům, nic neplatí v náboženství. Jeho svatí služebníci jej povinně a svatě utrácejí. Co je ve skutečnosti čas ve srovnání s věčností? *Viz Meditace, Rozjímání, Zbožné skutky, Svátky.*

○
ČASNÉ. To, co není věčné. Časná moc, která je jen na nějakou dobu, má být podřízena moci duchovní, jež potrvá věčně. Časné u Duchovenstva je posvátnou věcí, protože se z časného v jeho rukou stává duchovní, věčné a božské. Služebníci církve je tak ohnivě hájí jen proto, že patří Bohu, jenž je čirým duchem, ale který drží na časné statky tohoto světa, bez nichž by jeho duchovní služebníci nemohli existovat.

○
ČLOVĚK. Obyčejně se člověk definuje jako živočich z masa a kostí, kráčející po dvou nohou, cítící, myslící a uvažující. Podle evangelia a Jeana Jacquesa člověk nemá ani cítit, ani myslet, ani uvažovat; aby si dobře vedl, měl by dokonce chodit po čtyřech, aby se mu jeho kněží mohli snáze vysoukat na záda.

○
ČLOVĚK STARÝ. To je člověk ve své přirozenosti, to jest zkažený a narušený tak, že miluje blahobyť, a je dosti slabý, že jej vy-

hledává. Syn boží se přičinil, jak nejlépe uměl, aby *starého člověka* vyhladil, ale právě tak jako kněží namáhal se pro to marně; uvidíme, zda se z toho kněží později dostanou se ctí.



○
DÁBEL. To je *Panurge* nebeského dvora, svorník církve. Bůh by ho mohl jediným slovem uvrhnouti v nicotu, ale varuje se to učiniti; potřebuje ho příliš, aby mohl na jeho účet převádět všechny hlouposti, z nichž by ho mohli obviňovat, nechává mu tedy volnou ruku a trpělivě snáší kousky, které vyvádí jeho ženě, jeho dětem i jemu samému. Bůh se bez ďábla neobejde, strach před Bohem je často toliko strach před ďáblem; to je náboženství mnoha pobožných, kteří bez ďábla by nemohli dobře myslet ani na Boha, ani na kněze.

○
DARY DOBROVOLNÉ. Božím právem Duchovenstvo není státu ničím povinováno; přispívá-li k jeho potřebám, je to z pouhé shovívavosti: žije ve státě jen, aby bylo chráněno, chováno v úctě a placeno. Skýtá mu dosti cti, poctívajíc jej svou přítomností, podporujíc jej svými modlitbami, osvěcujíc jej svou osvěceností a ulehčujíc mu na penězích.

○
DATARIA. Jméno posvátného úřadu v Římě, kde za hotové se rozdělují benefícia, dispense, milosti Ducha svatého, ba i právo dopouštět se hříchů.

○
DAVID. To je jeden z největších nebeských světců, pravý vzor králů. Byl odbojný, nestoudný, cizoložil, vraždil atd. Obcoval

se ženskými a dal zabít manžely, ale byl hezky pobožný a pěkně oddaný kněžím, a to mu vyneslo název *muže podle srdce Hospodinova*. Sám Bůh dodnes nikdy není v lepší náladě, než když mu opakují veselé zpěvanky, jež tento světec složil.

DEISMUS. Bezbožný systém, ježto se domnívá, že Bůh je příliš rozumný a žádá od lidí pouze, aby byli dobří a počestní, který od nich nepožaduje ani uctívání, ani víru, ani obřady. Cítíme, že tento systém je nesmyslný a nijak se nehodí Duchovenstvu; takové náboženství by nepotřebovalo kněží, a to by bylo theologii nepřijemné.

DEN PŮSTU. Řeční a římsí křesťané jsou přesvědčeni, že Nejvyšší podoběn celníku s výše svého vikýře v nekonečnu pozorně zkoumá zboží, jež prochází žaludkem věřících; nemůže předpokládati, že v púště do žaludku přijdou krocani, mladé slepičky, skopové, ale je vysoce spokojen, když vidí, jak tam přicházejí herinky, treska, úhoři, ba dokonce i vejce, když jeho milost arcibiskup s tím souhlasí.

DESÁTKY. Božím právem patří služebníkům církve. Apoštolové, jak je každému známo, dostávali desátky v Jerusalemě. Starý zákon, zrušený Ježíšem Kristem, přisuzoval desátky židovským kněžím, a proto desetina všech statků má podle Nového zákona náležeti Duchovenstvu. Ostatně nic není spravedlivější, než dát pracovat rolníkům pro chuděru Duchovenstvo, jež pro ně, pro jejich ženy a děti pěstuje theologii.

DĚJINY CÍRKVE. Studium velice nutné pro duchovní, ale velmi škodlivé laikům, kteří by docela dobře nemusili dosti silně věřit, aby se nepohoršovali zbožným špatným chováním služebníků Páně.

DĚTSTVÍ. Stav slabosti, neznalosti a hlouposti, v němž je potřeba udržovat a do něho uvrhovat křesťany, aby je kněží snadněji přivedli do nebe, z něhož by byli vyloučeni, kdyby dost vyspěli, aby se mohli vésti sami nebo mohli kráčet bez vodítek pro děti.

DISPENS. Dovolení činiti zlé. Papež nebo biskupové je udělují za peníze; podle těchto dispensí se to, co bylo nedovolené a zločinné, stává zákonným a dovoleným; proto se dispensemi zvýší základní kapitál pokladny Věčného otce a spol.

DISPUTACE. Povznášející a zajímavé debaty, které velmi často propukají mezi neomylnými vykladači Slova božího, jenž pro největší dobro své církve nechtěl mluvit příliš jasně, protože se obával, že by jeho draží duchovní se neměli pročit.

DIVY. To je základ všeho náboženství. Tot vše, co nelze pochopiti, co všem pantátům a paňmaminkám otvírá oči a uši dokořán; nevěřící zlomyslníci nevidí nijaké divy na tomto světě než poslušnost lidského pokolení a nedočkavost kněží, kteří dělají velké divy ohlášené Jeremiášem, který tvrdí, že kněží se nikdy nečervenají; *facies sacerdotum non erubuerunt. Viz Pláč, kap. 4.*

DOBŘE DUŠE. To jsou ty, jež dobře činí církvi neboli které se starají, aby neustále kypěl pohár nebo svatý hrnec obětujících.

DOBROTA. Boží dokonalost. Bůh je dokonale dobrý bez jakékoliv příměsi špatnosti. Je pravda, že přes svou dobrotu způsobuje nebo dopouští, aby se nám činilo zlo, ale to nic nedokazuje; pro své kněze je vždycky dobrý, a to nám má stačit.

DOMÝŠLIVOST. To je zločin těch, kdo mají tu drzost a obracejí se spíše ke svému vlastnímu poznání než k poznání učiněnému Duchovenstvem. Vrcholem domýšlivosti je myslet si, že Bůh by nemohl být tak špatný, jako jsou kněží.

DONUCOVACÍ. Říká se o moci, jež má právo donucovací. Církev toho práva nemá, přenechává je vladařům pod podmínkou, že neopominou si jím posloužiti po každé, když jim to církev přikáže.

DOSTIUCHINĚNÍ. Smrtí Ježíš Kristus uspokojil svého Otce; na oslavu jeho smrti jsou lidé osvobozeni od svých dluhů, a přece jen drahý otec chce, abychom je platili. Z toho je vidno, že boží spravedlnost požaduje, aby se ještě platily dluhy, na něž dal kvitance.

DRAGOUNI. Nejpravověrnější missonáři, jež versailleský dvůr poslal na hugenoty, aby proti nim uváděli důvody o převtělení, navrátili je do lůna církve a dokázali jim, že papež a králův zpovědník se nikdy nemohou mýlit.

DUCH. Každý ví, co to je duch: to, co není hmota. Po každé, když nebudete vědět, jak ta či ona příčina působí, stačí říci, že tou příčinou je duch, a budete mít všechno velmi dokonale osvětleno.

DUCH STRANICKÝ. V otázce náboženství nám pomáhá věci zdravě posuzovat. Není pochyby, že být stranický neboli zaujmout stanovisko, jaké za nás zaujal náš zpovědník, musí býti to nejlepší.

DUCH SVATÝ. To je třetí z bohů, kteří skládají jediného křesťanského Boha. Jeho úkolem je dávatí vnuknutí kněžím a býti mezi nimi po každé, když je o to požádán. V očích lidí tělesných Duch svatý neukazuje vždycky přemíru ducha.

DUCHOVENSTVO. Jméno druhové, jímž označujeme druh lidí, kteří, když se stali svatými, rozšířili se po všech národech pro dobro jejich duší. Na tomto světě mají za úkol hovořit o onom světě, všude vyhlazovat rozum, vymýšlet a prodávat krásné příběhy, strašlivě vztekat ty, kdo se zpěčují jim uvěřit, a dávat si dobře platit za důležité služby. Náboženství na tomto světě jsou přerozmanitá, ale Duchovenstvo je všude totéž, což průkazně dokazuje, že je institucí boží.

DUCHOVNÍ. Neboli kněží. Název rodový, jímž označujeme všechny, kdo pro dobro našich duší tvoří armádu boží, která si žije po libosti zde na zemi.

DŮLEŽITÉ. Na světě není nic důležitějšího nad to, na čem záleží kněžím, abychom se na to dívali jako na důležité. Křesťanský svět měl po několik století štěstí, že byl znepokojován důležitými slovy, důležitými důvody, důležitými obdobími, důležitými obřady, důležitými kapucemi, velmi důležitými bulami atd.

DUŠE. Neznámá podstata, která působí neznámo jak na naše tělo, které známe málo. Musíme z toho vyvoditi, že duše je duchovní. Nuže každý ví, co to je duchovní. Duše je nejvznešenější částí člověka, protože ji známe nejméně. Zvířata nemají duši nebo mají jen duši hmotnou, kněží a mniši mají duše duchovní, ale někteří z nich ji čtverácky vůbec neukazují, což bezpochyby činí z čiré pokory.

DUŠEVNO. Skrytá vlastnost vymyšlená Platonem, zdokonalená Descartesem a přeměněná theology v článek víry. Náleží zřejmě všem bytostem, o kterých naprosto nevíme, jak existují a jednají; Bůh je duchovní, naše duše je duchovní, moc církve je duchovní, a to znamená, jasně řečeno, že nejsme příliš obeznámeni ani s tím, co dělají, ani s tím, jak si počínají.

DŮVĚRNÍK. Svatý muž, který bohatým a pobožným ženám pomáhá uklidnit jejich svědomíčko, ujasnit jejich pochybnůstky, utišit jejich maloučkou úzkostlivost, odhadnout jejich hříšky a posléze přivést je k tomu, aby se mu trošičku vyzpovídaly; důvěrník se také někdy obtěžuje péčí vnést nedůvěru mezi manžele do domácností.

DVŮR. Bez dvora nemůže církev nijak prospívat, Duch svatý se necítí plně ve své kůži; tam se rozhoduje o pravověrnosti v poslední instanci: kacíři jsou vždycky ti, kdo nesmýšlejí jako dvůr. Bohové pozemští řídí všeobecně osud Boha tam nahoře. Nebýt Konstantina, Ježíš Kristus by nikdy nevypadal jako velikán zde na zemi.



EVANGELIUM. Znamená *dobrou zprávu*. Tou dobrou zprávou, již evangelium křesťanům zvěstovalo, jest, že jejich Bůh se tuze zlobí, že určil většinu jich pro věčné plameny, že jejich štěstí závisí na jejich svaté hlouposti, na jejich svaté důvěřivosti, jejich svaté zpozdilosti, na bolestech, jež si budou způsobovat, na nenávisti k sobě samým, na jejich nepochopitelných názorech, na jejich horlivosti, na jejich nelibosti ke všem těm, kdo nebudou myslet a jednat jako oni. To jsou zajímavé zprávy, jež Bůh z obzvláštní lásky přišel zvěstovat na zem; ty tak rozveselily lidské pokolení, že od příchodu posla, který je přinesl tam seshora, se jen třese, pláče, škorpí se a utlouká.

EXKOMUNIKACE. To jsou duchovní tresty, jež církevní pastýři ukládají těm svým ovečkám, které mají ovčí neštovice; kdysi způsobovaly chřadnutí žalem a někdy i smrtící mrtvičku vladářů; dnes exkomunikace nevyvolává již tak náramné účinky, protože víra je na zemi čím dál tím řidší.

EZECHIEL. Velký prorok Judeje a obzvláště člověk, který měl krásná zjevení. Je proslulý svými dobrými obědy, jež mu naši novodobí proroci nijak nezávidí. Ezechiel je zaručeně po jesuitovi Sanchezovi a vrátném od kartuziánů nejnecudnější kněz, kterého znám.



FANATISMUS. Svatá zuřivost nebo posvátná nákaza, vlastní zvláště křesťanství, již jsou zachvácení dobří křesťané, kteří jsou velmi horkokrevní a potrhlí. Tato choroba se chytne ušima; vzdoruje právě tak zdravému rozumu jako prudkým lékům. Masité polévky, lázně nebo blázince jsou pro ni bezpečným specifickým lékem.

FARÁŘ. Kněz, usazený v každé farnosti, aby chrapounům opakoval latinu a theologii, aby je dopaloval a posléze z nich vytáhl desátek a aby podával žaloby u svého pána.

FILOSOFOVÉ. To jsou domnělí přátelé moudrosti a zdravého rozumu; z toho je vidět, že to jsou šibalové, zloději, šibeničníci, bezbožníci, lidé hnusící se církvi, jimž společnost dluží otýpky a hranice na upálení. Ti darebové drze upozorňují lidi, že se jim zde dole uřezává váček s penězi, zatím co je nutí, aby pohlíželi vzhůru. *Toto heslo je od p. Palissota a advokáta Moreaua.*

FRANTIŠKÁNI. Žebraví mniši, kteří pět set let povznášejí církev boží svou mírností, cudností a překrásnými argumenty. Nic nevlastní, jejich polévka, jak známo, patří Svatému otci.

FUNDACE. Příjmy udělované kněžím a mnichům, aby si pěkně pili, pěkně jedli, hezky si zpívali a pěkně nečinně žili. To proto, aby na vinicích těch, kteří nemají volný čas na zpívání, nepotlouklo; kněží jsou, jak vidno, vláhou a sluníčkem země.



HÁBIT. Svatý oděv, vyhrazený mnichům, kteří jsou muži boží. Udivujícím zázrakem je hábit obdařuje zdrženlivostí, jakmile si jej obléknou. Doklad o tom máme v psu pana de Maulevrier, o němž hovoří přítel Rabelais.

HAD. Hadi kdysi mluvili, a právě had svedl pramáteř lidského pokolení. Hadi pokoušejí a svádějí vnučky, ale nemluví. Kněží Páně mají být chytří jako hadi, ale laici mají být vůči nim prostí jako holubice a mírní jako beránci.

HÁDANKY SLOVNÍ viz *Bible, Theologie, Věštby.*

HÁDKY. Důležité disputace mezi theology rozličných sekt o věcech sporných. V očích lidí světských to jsou hnidy, než aby se jimi rozumní živočichové zabývali, ale v podstatě jsou tyto hádky užitečné církvi bojující, která se tak udržuje ve formě a žíví v duších svatou nevraživost, velmi výhodnou pro Duchovenstvo.

HERCI. Lidé provozující hanebné zaměstnání a plným právem neoblíbení u služebníků Páně; pronásledují je a vypovídají ze země ve Francii, jež je královstvím nejkřesťanštějším a kde

se ví, že kněží mají božím právem výlučnou výsadu hráti komedii.

HIERARCHIE. To je soustava rozličných pořadí, jež zaujímají služebníci Ježíše Krista v domě jeho Otce, kde, jak on sám řekl, nebude prvních ani posledních. Ale žena Ježíše Krista, která se daleko lépe vyzná ve věcech, rozhodla docela jinak. Nyní je v boží rodině tak daleko od biskupa k faráři jako od dobrotivého Boha k svatému Kryšpínovi, který byl jen ševcem v Soissonu.

HLUPÁCI. Viz *Křesťané, Lehkověrnost, Nevědomost, Vira atd.* Nevěřící, to jest hlupáci, vidí svými světskými očima v tom našem svatém náboženství jen hlouposti a hlupáky. Nacházejí tam hlupáka Boha, který se dá hloupě pověsit, hlupáky apoštolů, hloupá tajemství, hloupé názory, hloupé pračky, hloupé manýry, jimiž se zabývají hloupí lidé a jež živí kněze, kteří naprosto nejsou tak hloupí.

HNĚV. Hlavní hřích pro každého laického křesťana, který se má zlobit, jen když se zlobí církev, poněvadž tehdy se zlobí Bůh. Vskutku Bůh ze samé dobroty je velmi hněvivý, milované děti *se narodily z jeho hněvu*, i je tedy vhodné se rozzlobit, když on sám se zlobí. Protože určitě by se rozhněval, kdybychom se zlobili méně než on. Kněží jsou skutečným teploměrem božího hněvu.

HODNOSTI. To jsou světské počty, jež v náboženství pokorného Boha se přidělují jeho pokorným služebníkům, kterým se už nehodí, aby byli právě tak ubozí, jako byl on sám za svého pobytu na tomto světě.

HOŘČICE. Velmi vzácná a velmi řídká požívatina v náboženství. Je známo, že kousíček víry, tak velký jako zrnko horčičné, přenáší hory. Papež jí má pro sebe takovou zásobu, že si drží

jednoho člověka jen k tomu, aby mu ji podával; to je ten, kterého označují jménem *prvního podavače papežovy hořčice* — neboli tím, kdo ve skutečnosti není ničím a moc si o sobě myslí.

HRANICE. Dospěti až na hranici hlouposti znamená vyprávěti hloupé báchorky. Církev má přichystanou hranici pro nevěřící, kteří jí dělají obtíže tím, že se stavějí proti té hranici hlouposti, kam až církev dospěla.

HROMY A BLESKY CÍRKEVNÍ (EXKOMUNIKACE.) To je duchovní dělostřelectvo; skládá se z hmoždírů a duchovních kanonů, s nimiž hlavy církve mají právo vyraziti proti duším těch, kdo se opovažují se jim nelíbiti. Toto metafysické dělostřelectvo zasáhne tělo, je-li podporováno dělostřelectvem fyzickým, jež se uchovává v arsenálech pozemských kněží.

HŘBITOVY. Posvěcená a obnažená místa, kde až do vzkříšení mrtvých církev dovoluje svým zesnulým dětem hníti v přírodě, když nemají dost peněz, aby si získaly právo hníti v chrámě a otravovati živé. Ježto bohatci nevejdou do ráje, je slušno za jejich peníze dobře je ubytovati na dobu očekávání posledního soudu.

HŘÍCHY. Myšlenky, slova nebo činy, jež mohou znepokojiti Boha, zpřeházet jeho plány, narušit pořádek, který má rád. Z toho je vidět, že člověk je velice mocný; Bůh, který ho obdařil svobodnou vůlí, musí ho nechat jednati po libosti a nemůže mu nijak zabrániti, aby neušetřoval šňupky i jemu samému.

HUSA. Jisté pohádky se nazývají *Pohádky maminky husy*. Pohádky, jež nám vypráví církev, jsou pohádky maminky husy, jelikož my jsme housata a církev je naše matka.



CHLÉB NEKVAŠENÝ. Kdysi propukla důležitá hádka v církvi, zda totiž Bůh by byl raději přeměněn v chléb kvašený nebo *nekvašený*. Když tato velká otázka dlouho rozdělovala svět, jest nyní šťastně rozhodnuta. Část křesťanů užívá chleba kvašeného a druhá část *azymomu* neboli chleba nekvašeného.

CHLÍPNOST. Smrtelný hřích, o kterém Bůh nikdy neslyší pravdu. Zvláštní milostí jsou kněží a mniši z něho vyňati; milost jim v pravý čas zauzlí tkaničku. Chlípny mnich je rozumná bytost. Ostatně je známo, že pro kněze je smilstvo případem vyhrazeným.

CHRONOLOGIE. Duch svatý stanovil v bibli přesnou dobu stvoření světa, ale Duch svatý se neshoduje sám se sebou o této době, mluví-li hebrejsky, řecky nebo latinsky. Udělal to nashvál, aby nás vycvičil ve víře a aby pobavil pány Soucieta a Newtona.

CHTÍČ SMYSLNÝ. Slova, jež se mohou zdát nelibozvučná a nepočestná jemným ouškám, jsou theologická, a tudíž na nich není nic neslušného. Znamenají prokletou náklonnost, již mají lidé od Adamova hříchu ke všemu tomu, co jim může poskytnout rozkoš.

CHUDÍ DUCHEM. V jazyce světském chudí duchem jsou hlupáci, v řeči křestanů jsou to lidé duchaplní, kteří jsou hlupáky na tomto světě, aby se jednoho dne zaskvěli v ráji, kde budou Věčného pána rozveselovat svými nápady a vtipy. Církev zvláště miluje své děti nejhoupější a téměř si neváží těch vtipných. *Viz Hlupáci.*

CHUDOBA. V křestanském náboženství je všude vidět jen chudobu. Ježíš Kristus je chudý Bůh, a dokonce chuděra Bůh; apoštolové byli po čertech chudáci, biskupové jsou chudí svatí, mniši skládají slib chudoby, Duchovenstvo překypuje chudobou; věří mu chudáci, kteří je bohatě platí. Kněžské statky patří chudým; proto není nic přirozenějšího a spravedlivějšího, než olupovati chudé a obohacovati Duchovenstvo. *Viz Desátky.*



IDEJE VROZENÉ. Takto se nazývají pojmy, jež kojné a kněží nám tak časně vnukli a tak často je opakovali, že když dorosteme, věříme, že je máme odvdzy nebo že jsme je dostali již v matčině břiše. Všechny ideje katechismu jsou samozřejmě ideje vrozené.

INKVISICE. Svátý soud, to jest tribunál složený z kněží a mnichů, nezávislých na moci občanské, kteří důvodně dostali právo souditi bez odvolání ve své vlastní věci a upalovati ty, kdo se s nimi soudí. S pomocí tohoto svatého tribunálu mají panovníci, kteří mu dali plnou moc, výhodu, že mají hezky pravověrné poddané; dokonale zbožné, ožebračené a vždy nakloněné přidati se na stranu kněžstva proti časně moci. Je to škoda, že až dosud ve Francii nepocítili, jak takový svátý tribunál je užitečný.



JANSENISTÉ. Nepodaření katolíci, kteří k zlosti Svatého otce, Duchovenstva a dvora chtějí stůj co stůj platiti za pravověrné. Účinnou milost nebylo lze až posud pocítiti u dvora; náhradou jí je ulice St. Honoré, Marais a U tržnice, nepočítáme-li více pánů od nejvyššího soudního dvora. *Jansenisté* jsou dosti mírní, když nejsou nejsilnější; jejich milosrdenství poněkud pohubne, jakmile mají moc v rukou. Přes jejich přísné mravy čela se jim někdy zamračí při pohledu na skvělé zázraky, jež Bůh denně provádí tiše v jejich prospěch; zvláště v postě se rozvine jejich veselí: pro povznešení *mohovitých lidí* sestra Františka uspořádala soukromý ples na Velký pátek v ulici St. Denis, v aleji proti sv. Lvu a sv. Jiljí. Říká se, že zemřela stálým rozpínáním náručí. *Viz Konvulsionáři, Pomoc.*

JARMO. Jho Páně je sladké a jeho břímě lehké. Aby se křepčeji neslo, je třeba mít ramena hezky silná, páteř pěkně pružnou a pytlík s penězi je třeba odevzdat vozkům, kteří nás zapřáhají.

JEDNOTA. Každý křesťan má pevně věřit, že je jen jediný Bůh; bez božího zjevení nikdy bychom nemohli uhádnout tuto pravdu; a přece každý křesťan je zavázán svědomitě uctívati tři bohy, kteří se nerozdílně těší svému božství. Podle algebraických rovnic našich theologů jedna se rovná třem a tři

se rovnají jedné. Komu není zřejmý tento počet, tomu jistě chybí víra a zasluhuje být upálen.

JEDNOTA CÍRKVE. Právě tak jako Bůh je jeden, tak i církev boží je jedna. Není dovoleno o tom pochybovat vzhledem k jednotě dogmat, citů a názorů, která, jak vidíme, trvá tolik století mezi křesťany; tato jednota je jistojistě důkazem prstu božího.

JEPTIŠKY. Svaté holky, určené pro seraily, jež Ježíš Kristus drží zde dole v tomto špatném světě; každá z nich doufá, že mazlením si jednou zaslouží šáteček. Zatím co na to čekají, hlídají je mniši a kněží, jež nejsou eunuchy, a proto někdy nasadí sultánovi parohy, poněvadž nechává na sebe dlouho čekat.

JERUSALEM. Jsou dvě města tohoto jména, jedno v Judeji, druhé na padesátém stupni pomyslných prostorů. Podle sv. Jana je to krásné město, celé z diamantů, smaragdů a rubínů; křesťané, kteří se dají pěkně týrat zde dole, jednoho dne si tam půjdou vyhodit z kopýtky.

JESUITÉ. Mniši převelice černí a převelice bojovní, kteří již po dvě století oživují pohasínající víru. Jsou to papežovi janičáři, kteří mu často způsobují mrzutosti a nepřijemnosti. Opatrují církevní meč, jehož rukověť je v Římě u agy janičářů; nedávno P. Malagrida ztratil jeho čepel v Portugalsku a jeho spolubratři se jí nebezpečně zranili. *Toto heslo je od R. P. Crousta.*

JEŽÍŠ KRISTUS. Jméno, jež kdysi přijal Bůh, když přišel inkognito na okružní cestu po Judeji, kde zapomněl udati své pravé jméno a byl pověšen jako špeh. Bez tohoto šťastného nedorozumění by byl lidský rod zatracen; nebyla by ani theologie, ani Duchovenstvo a Francie by nikdy neuslyšela o bulle *Unigenitus.*

JISTOTA. V náboženství se zakládá na samozřejmosti, že pomazání Páně nikdy nemohou klamati sebe ani nás. Z toho je vidět, že theologická jistota má lepší základ než jistota fysická, již zaručují toliko naše smysly, které nás mohou klamat.

JONÁŠ. Svárlivý a hněvivý prorok. Pobyl tři dny v břiše velryby, která ho posléze musela vyzvrátit; takový prorok je těžko stravitelný kousek. Bůh ho svým jménem pověřil lživým posláním k Ninivetským, a to ho rozzlobilo; prorok si veskrze vyhledává jen soužení a ústrky.

JOSEF (SVATÝ). To je domnělý otec boha syna, vzor hodných manželů, patron paroháčů. Byl náchylný k blouznivým viděním, zatím co se jeho drahá polovička rozptylovala s Bohem anebo s jeho anděly či s Panterem.

JUBILEUM. Čas oddechu a veselí, jež papež dopřává svým ovečkám, aby se poradovaly na duchovní louce tisíce zábavnými cviky, jež vždy poslouží k pohnojení církevního pole.

JUDEA. Zbožná a neúrodná země, přibližně stejně veliká jako království Yvetot. Překvapivým zázrakem vynesla tato země svým králům takové důchody jako celá Evropa, odpočteme-li výlohy na kmen Lévi.



KACÍŘSTVÍ. Je pro církev nutné, aby pocvičila své talenty a zbavila rzi rapíry našich svatých gladiátorů. Každý názor odporující názoru theologů, jimž důvěřujeme nebo kteří jsou dosti vlivní, aby jejich názor nabyl převahy, je zřejmě *kacířstvem*. Z toho vysvítá, že mezi theology jsou kacíři vždycky ti, kteří nemají dost batalionů, jinak by byli pravověrní.

KADITELNICE. Posvátný hrneček, v němž se pálí vůně pro potěšení božích nozder; kněží jsou privilegovani voňavkáři; *vztáhnout ruku na kaditelnici* — tak se metaforicky označuje hanebný zločin každého vladaře či úředníka, který by byl tak drzý a strkal nos do kněžských záležitostí, když ho o to neprosili.

KALENDY ŘECKÉ. Spolehlivá doba, na niž kněží odkazují věřící, aby si ověřili, jak jsou jejich breviáře účinné, jejich práva zaručená a jejich naučení užitečná. *Viz Budoucnost a Nebe*.

KÁNONY. Pravidla a rozhodnutí, jimiž biskupové shromáždění na koncilu upevňují až do nového nařízení nezměnitelná dogmata víry a církevní kázeň, vykládají a opravují Slovo boží, udílejí si tituly a nesporná práva, dávají do klatby všechny,

kdo by si opovážili o nich pochybovat, a s úspěchem poroučejí, když kanony panovníků přijdou na pomoc kánonům církevním.

KANOVNÍCI. To jsou kněží, kteří vesměs se starají spíše o kuchyni než o vědu; jsou velmi užiteční státu, pro jehož dobro pění (častokráté při tom spíce) v krásné latině, které by nerozuměli, i kdyby je dokonce probudili.

KAPUCE. Kus vlněné látky, mající pokrývati šiji a vědění, uzavřené v mnišské kotrbě. Tvar tohoto svatého hadříku vyvolal, jak známo, velké hádky v církvi a způsobil, že několik set zakuklených mnichů bylo upáleno.

KAPUCÍN. To je dvounohý kozel, plný tuku, nevědomosti a vši, který ve svém klášteře pěje nosem a ukazuje se na ulicích, aby povznášel ženičky a strašil dětičky.

KARDINÁL. To je kněz v červeném, jenž podle papežského breve se vyrovná králům a nemusí je poslouchat, kromě těch případů, kdy jde o to, aby dostal milosti, které přijme z pouhé úslužnosti. Kardinálové jsou oděni do červeného neboli do barvy ohně, aby nikdy neztratili s očí krev, kterou je pro dobro církve potřebí rozlévati, a hranice, jež třeba zapalovati na podpoření víry.

KARMELITÁNI. Mniši, přidělení zvláštní milostí jejich řádu, mají skryté vlohly, které by častěji uplatnili, kdyby nebylo víry.

KASUISTÉ. Duchovní počtáři, již uměli vypočítat a uvést do rovnic hlouposti, které dobrý křesťan může spáchat, aniž příliš rozzlobí Boha.

KAT. To je vždycky nejlepší křesťan ve státě a nejpravověrnější občan. Je přítelem kněží, obráncem víry, nejprospěšnějším člověkem pro kněze neboli pro věc boží.

KATECHISMUS. Sbíрка zbožných, srozumitelných a potřebných ponaučení, která kněží pečlivě naočkovávají malým křesťánům, aby si časně navykli tlachat po celý život.

KATOLICKÝ. Znamená obecný. Církev *katolická* neboli obecná je ta, o níž devět desetin lidstva nikdy nic neslyšelo a jejíž kněží se zvláštní přízni mezi sebou neshodují, což jasně dokazuje, že pravdy jimi hlásané nejsou smluvené.

KAZATELÉ. Svatí řečníci, které národy najímají, aby jim tisícerým způsobem opakovali věci, z nichž nikdy nic nepochopily, ale jimž, jak doufají, lépe porozumí, když si je dají opakovat. Kázání je velmi užitečné, o tom není pochyby: Bůh sám, jak známo, kázal Adamovi a Evě; jakmile odešli z kázání, neměli nic naléhavějšího na práci, než dopustiti se hlouposti.

KAZATELNA. To je Pandořina skříňka křesťanů: řečnická tribuna, odkud svatí kazatelé přednášejí užitečné lekce; někdy z toho vzejde kacírství, vzpoury, války, velmi potřebné pro rozveselení národů a oživení víry.

KÁZEŇ. To jsou uspořádané a zdravé předpisy, jež služebníci Páně považují za vhodné pro své zájmy a které libovolně mění, aby se přizpůsobili neměnným úmyslům božím.

Ukázání někoho velice prospívá duši, užije-li se ukáznějíciho prostředku na tělo, na příklad dutek.

KEJKLÍŘI. Provádějí taškárství a svými podivuhodnými kousky imponují lidu všech národností. Kněží nepravých náboženství jsou šibalští žongléři, kněží náboženství pravého jsou skuteční kejklíři, jež je třeba mít v úctě, zvláště když nám mohou špatně zahrát.

KLÁŠTER. Sváté místo, kam se na zámek zavírá násada mnichů nebo mnišek, aby byla odloučena od společnosti. Přece však je pouštější na veřejnost, jakmile mají od lidu vybírat duchovní daně, které se platí v hotových. Ženské kláštery jsou velmi užitečné, zbavují rodiny a zvláště prvorozence sester, jež jim jsou na obtíž. Tyto svaté domy slouží ostatně k výchově krásného pohlaví, to jest vytvářejí občanky opravdu důvěřivé, bázlivé, nevědomé, pobožné, jedním slovem svaté stydlivky, velmi prospěšné Duchovenstvu.

KLÁŠTERNÍCI. Mniši, žijící pohromadě, aby se mohli tím účinněji vzájemně dopalovat a tak si zasloužili nebe, jehož se dostane jen těm, kdo se dopalují zde na zemi.

KLATBA. Strašlivý trest, který církevní vládci někdy uštědřují poddaným panovníkům, jež chtějí přivést k rozumu. Zbavuje národy kultu, obřadů a duchovních milostí, bez nichž by obilí nevzešlo a vinice zaručeně pomrzly. Papežové kdysi úspěšně používali tohoto léku proti nepovolenosti vladařů, nyní jsou však na to skupější od té doby, co víra na zemi se zchladila.

KLERIK. Druhé jméno, označující každého křesťana, který se zasvětil službě boží nebo který se cítí povolán k životu bez práce na útraty darebů, kteří pracují, aby mohli žít.

KLEŠTĚNCI. Pro dobro náboženství bylo by vhodné, aby všichni křesťané byli eunuchy a ženy zašity. Takto by svět skončil a Boha by tam už neuráželi.

KLÍČE. Hlavní klíče k nebi. Ježíš Kristus je sám odevzdal své církvi a ona sama má právo otvírat a zavírat nebe; papež je jeho dohlížitelem-kostelníkem a bez peněz není kostelníka.

KNĚŽÍ. Ve všech náboženstvích světa jsou to lidé boží, jež Bůh sám usadil na zemi, aby se zde zabývali přeužitečným řemeslem. Záleží v tom, že zdarma rozdávají strach, aby měli to potěšení potom za peníze rozdělovat naději. To je základní věc, na níž vždycky všichni kněží na světě se dokonale shodli.

KNĚŽSTVO. První stav v dobře spořádaném státě; sám Bůh ustanovil, aby právě ono vykonávalo nejvznešenější a nejdůležitější úkoly, to jest aby zpívalo, vyrábělo písně a dávalo si dobře zaplatit za nebeskou hudbu. Kněžstvo znamená *dědictví* nebo *podíl*. Kněžstvo je jen proto tak bohaté, že má v držení dědictví Ježíše Krista, jenž, jak známo, zanechal velmi pěknou pozůstalost.

KNIHA ŽIVOTA. To je docela krátký rejstříček, kam Bůh, aby pomohl své paměti, vpisuje nebo dává vpisovat svému prvnímu tajemníkovi jména několika pobožných, kteří v každém století mají to štěstí, že se mu líbí a dělají čest Duchovenstvu.

KNIHY. Toliko knihy církevních písní jsou církvi užitečné. Křesťanům lze ještě dovolit čísti *Následování Ježíše Krista*, *Zlatou legendu* a *Hodinky*: všechny ostatní knihy jsou vhodné ke spálení nebo pro klášterní knihovnu, kde nemohou nikomu škodit.

KNIHY KÁNONICKÉ. Tak se nazývají knihy Písma svatého, obsažené v bibli a složené a napsané před vlastníma očima kněží samým Duchem svatým.

KOAJUTOŘI. Když biskup, který, jak se nevěřícím zdá, nemá příliš mnoho na práci, už nemůže plnit náležité úkoly svého svatého úřadu, přidělují mu *koajutora*, aby mu vypomohl — a tu stádo místo jednoho má pastýře dva, takže je velmi dobře stráženo a ďábel se pak neodvažuje potulovat se okolo ovčince.

KOMENTÁTOŘI. Učení doktoři, jimž neustálým mučením ducha se někdy podaří uvést v soulad Slovo boží se zdravým rozumem nebo nalézt slovní obraty, aby břemeno víry bylo lehčí.

KONCILY. Slavnostní shromáždění biskupů, kteří se sešli, aby se domluvili s Duchem svatým (ten se drží vždy názoru toho nejsilnějšího) o dogmatech a nutných úpravách v církvi. Koncily užitečně opravují, vykládají a mění Slovo boží jakož i přejaté učení a až do nového uspořádání stanoví články víry, bez nichž lidské pokolení nemůže být spaseno.

KONGRUA. Představení křesťanské církve moudře zařídili, aby kněžská cháska pracující na vinici Páně neměla z čeho žít. Proto je stanoveno, že velký počet kněží bude mít jen tři sta tourských liber ročně; z toho je vidno, že biskupové, kteří obchodují s vírou ve velkém, sami nestanoví přemrštěnou cenu zboží, jež dávají věřícím prodávat v malém svými duchovními poslíčky nebo kramáři.

KONKLAVE. Místo, kde se shromažďují kardinálové nejsvětější církve římské, když mají Ježíši Kristovi zvoliti neomylného vikáře. Duch svatý nikdy neopomine zúčastniti se těchto mocných shromáždění, proto také konklave nikdy chybně nevolí.

KONKORDÁT. Domluva mezi papežem a nejkřesťanštějším králem, již jedna i druhá strana rozhodly o věcech, na něž nemají žádná práva.

KONVULSIONÁŘI. Jansenistické prorokyně, jež věští, poskakují, dávají se ukřižovat, strhnout v kříži, trýznit, aby dokázaly, že jesuité jsou ničemníci, že pan arcibiskup se mýlí a že otec Quesnel má pravdu, že účinná milost sama dokáže pěkné kousky, když má čím platit. *Viz Pomoc.*

KOSTELNÍK. Dosti hrubý církevní zaměstnanec, který při obřadech jde před panem farářem, dělá pro něho místo, odhání dotěravce, kteří by ho mohli rušit v jeho svatých výkonech. Panovníci jsou často toliko kostelníky Duchovenstva.

KOSTELNÍCI. To jsou církevní zaměstnanci, kteří žijí z oltáře právě tak jako kněží; lidé ujišťují, že si dělají polívčičku se svěceným chlebem.

KOUZELNÍCI. Duch svatý, jak je vidno z bible, jim za onoho času věřil, naši otcové jim věřili hezky dlouho, dnes už se jim nevěří, a bude-li to pokračovat, brzy se jim nebude už vůbec věřit.

KRÁLOVÉ. To jsou hlavy národů a služebníci kněží, již v každé řádně křesťanské zemi nemají být nikomu podřízeni. Králové jsou jen k tomu, aby hájili Duchovenstvo, aby uplatňovali jeho důvody a práva, a zvláště aby hubili jejich nepřátele.

KRÁLOVRAŽDY. Mateřské tresty, jež církev někdy udílí vládcům, nemajícím k jejím služebníkům úctu, která jim přináleží. Ahold, sv. Tomáš a otec Busenbaum dokázali, že není nic spravedlivějšího, než zabít tyrana. *Viz Tyran.* Laici si stěžují na královraždy, nařízené církvi; cožpak nevědí ti nevědomci, že u starých Římanů rodiče měli právo utratit své děti?

KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ. Není z tohoto světa; sám Ježíš Kristus to prohlásil, ale to není, co nejlepšího řekl. Aby kněží dobře činili, měli by sami poroučet zde dole. Bohužel však ta troška víry panovníků často odporuje jejich svatému podnikání. Kdybychom dostatečně věřili, králové sami by byli Duchovenstvu k službám.

KRÁSTI. To značí zdarma si brát, co patří druhým. Krásti není dovoleno, a přece se kmen Lévi těší božímu právu brát od křesťanů peníze za vzdušné zboží, které dodává shora.

KREV. Církev se děsí krve; má tak něžné srdce, že by padla do mdlob, kdyby ji viděla téci. Proto operace neprovádí sama; kněží jako lékaři doporučují pouštění žilou, a to provádějí králové, úředníci a kati, již jsou chirurgy jeho milosti Duchovenstva.

KRMĚ. Nic není důležitějšího pro spásu, než vybírat si jídla; římská církev jako dobrá matka se zajímá o zdraví svých dětí, předpisuje jim zdravotní způsob výživy a často je odkazuje na dietu. *Viz den půstu, Půst.*

KRVEPROLITÍ. Svaté jatky, jež svatá theologie založila zde na zemi pro dobro národů, k povznesení vyvolených a na podporu víry. Dobří katolíci s radostí si připomínají vraždění albigenských, krveprolití v Irsku, a zvláště svaté pobíjení v noci bartolomějské, které právě obhajoval sv. abbé de Caveyrac.

KRVESMILSTVO. Hřích proti přírodě, dovolený za časů Adamových, papež jej povoluje často ještě nyní, když se mu dobře zaplatí. Je to neodpuštělný hřích vyspat se se svou kmotrou, tehdy se dopouštíme duchovního krvesmilstva, jež je stejně hrozné jako krvesmilstvo tělesné.

KRUTOST. Nepříjemný sklon ve stycích běžného života, ale velice potřebný pro podporu náboženství. Lidstvo není na vyšší doby, pokud se týká náboženství nebo jeho božích služebníků.

KŘEST. Svátost bezpodmínečně nutná ke spasení. Bůh pustí do své slávy jen toho, kdo alespoň jednou v životě dostal studenou vodu na zátylek. Ta voda je tak silná, že omyje dítě z nesmírného hříchu, odčiněného Synem božím a spáchaného jen několik tisíc let předtím, než rodiče děcka pomyslili je vyrobit.

KŘESŤAN. To je dobrák, ovečka Páně, který v prostotě svého

srdce se přesvědčuje, že pevně věří v neuvěřitelné věci, o nichž jeho duchovní mu říkají, že má v ně věřit, zvláště když nikdy o nich ani nesnil; proto je přesvědčen, že věří, že tři jsou toliko jeden, že Bůh se stal člověkem, byl ukřižován a vstal z mrtvých, že kněží nemohou nikdy lhát a že ti, kdo kněžím nevěří, budou bez milosti zatraceni.

KŘESŤANSTVÍ. Náboženská soustava přisuzovaná Ježíši Kristu, ale ve skutečnosti vymyšlená Platonem a sv. Pavlem, zdokonalená církevními otci, koncily, vykladači a příležitostně pro blaho lidí opravovaná církví. Od založení tohoto vznešeného náboženství národy zmoudřely, staly se osvěcenějšími a šťastnějšími, než byly předtím; od té šťastné doby nebylo vidět ani nesváry, rozpory a krveprolití, ani zpuštění a neřesti, a to nezvratně dokazuje, že křesťanství je božské, že musíme mít dábla v těle, abychom se mohli odvážit ho přemáhat, a že musíme být blázny, abychom si dovolili o tom pochybovat.

KŘÍŽ. To je znamení a praporec spásy. Jsou to zkřížené trámy, které představují šibenici nebo kříž, na nějž byl přibit Bůh. Služebníci Páně, jako bratr Jean des Antomures, ho úspěšně používají, aby usoužili darebáky, kteří chodí plnit jejich ohrady. *Nést svůj kříž*, to značí svatě se kormoutit a sám sebe trýznit; když není nic lepšího na práci, je dobré trýzniti druhé, abychom jim pomohli do nebe.

KŘÍŽMO. Směs balsámu a oleje, očarovaná biskupem. Tak se uzpůsobí, aby shora sestoupila milost a namastila křesťany, kteří mají příliš suchou kůži.

KVADRÁTEK. To je prý *hasítka na zdravý rozum*. I vyšňoří se hlava doktora kvadrátkem, aby pocítil, že jeho úkolem nyní bude zhasět u druhých rozum, jež stálým studiem se mu šťastně podařilo zhasiti u sebe samého.

KVAKEŘI neboli TŘESOUČÍ SE (PŘED HNĚVEM HOSPODINOVÝM).
To jsou přívrženci strašlivé sekty, která dává velmi nebezpečný příklad. Přišli na tajemství, jak se obejít bez kněží, což se přiči zájmům Páně. Z toho je vidno, že třesoucí se nejsou tak zbabělí jako ti, kdo se netřesou.

o



LAICI. Světští a nečistí živočichové, již nemají tu čest jísti z posvátných jeslí. Jsou to soumaři čili jezdecká zvířata Duchovenstva s tím rozdílem, že obyčejně jezdec živí své zvíře, kdežto v církvi boží obyčej vyžaduje, aby soumar živil jezdce.
Viz Oslové, Hlupáci atd.

o

LAKOMSTVÍ. Jeden z hlavních hříchů laiků, kteří se k církvi mají vždycky projevovati štědře; pokud se týká církve, ta si nemusí dělati nároky na štědrost; její statky patří jejímu manželovi, který by huboval, kdyby jeho žena se chovala až příliš dobře k šibalům laikům, které naprosto nemá kazit.

o

LÁSKA. Prokletá vášeň, kterou příroda vnuká jednomu pohlaví k druhému od té doby, co se zkazila. Křesťanský Bůh není galantní; pro šprýmy o lásce nemá pochopení. Nebýt dědičného hřichu, lidé by se množili bez lásky a ženy by rodily uchem.

o

LÁSKA K BOHU. To je upřímná náklonnost, již má pocítovat dobrý křesťan pod trestem zatracení k neznámé bytosti, kterou theologové udělali, jak mohli nejhorší, aby ho cvičili ve víře. Lásky k bohu je dluhem; jsme mu obzvláště mnoho dlužni za to, že nám dal theologii.